

Genderscan op het Sportbeleid van de Gemeente Amsterdam

Drs. Max de Blank
Ir. Esther de Jong

Kennisinstituut
voor Emancipatie en
Vrouwengeschiedenis

atria

Amsterdam, december 2020

Atria, kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis

Vijzelstraat 20, 1017 HK Amsterdam

T: 020 30 31 500

E: secr@atria.nl

W: atria.nl

Foto omslag: onbekende fotograaf, ca. 1956-1962. Collectie IAV-Atria, kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis

Weinig mensen weten dat de eerste interlandwedstrijd van het Nederlandse vrouwenelftal al in 1956 werd gespeeld. Deze foto, van een van de vroegste wedstrijden van Nederland tegen Duitsland, komt uit het fotoalbum van Lenie van Wensveen-van der Jagt. Zij scoorde tijdens de wedstrijd van 1956 het eerste doelpunt van het Nederlandse vrouwenelftal. Haar fotoalbum en persoonlijke archief maken onderdeel uit van de Collectie IAV-Atria.

De Collectie IAV (International Archief voor de Vrouwenbeweging) is één van de oudste en grootste collecties over vrouwengeschiedenis en gender wereldwijd.

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Hoofdstuk 1: Het Amsterdamse sportbeleid.....	6
Sportvisie Amsterdam 2025: De Sportieve Stad	6
Agenda Sporten en Bewegen 2019-2022	8
Hoofdstuk 2: Onderzoeken en cijfers.....	11
Sportdeelname	12
Motivaties en drijfveren	15
Belemmeringen	16
Manieren om gendergelijkheid te bevorderen	17
Budgetanalyse	18
Hoofdstuk 3: Analyse.....	19
Organisatie en taakverdeling binnen de gemeente	19
Probleemanalyse	20
Beleidsdoelen	21
Beleidsmaatregelen.....	21
Uitvoering van beleid	24
Conclusies en aanbevelingen	30
Conclusies	30
Aanbevelingen.....	32
Referenties	35

Inleiding

Op 11 juli 2019 heeft de Amsterdamse gemeenteraad een motie aangenomen van de raadsleden T.C. De Fockert, S.R.H. Blom en D.S. De Jong inzake de Voorjaarsnota 2019, getiteld 'Genderscan beleid sportdeelname en sportstimulering'.¹ In deze motie verzoekt de raad het college van burgemeester en wethouders om "het beleid voor sportdeelname, sportstimulering en sportbuurtwerk te analyseren met een genderscan". In opdracht van de gemeente Amsterdam heeft Atria, Kennisinstituut voor Emancipatie en Vrouwengeschiedenis deze genderscan uitgevoerd.

Deze genderscan bestaat uit de analyse vanuit een genderperspectief van de "*Sportvisie Amsterdam 2025: De Sportieve Stad*" (kortweg Sportvisie) en de "*Agenda Sporten en Bewegen 2019-2022*" (kortweg Agenda). Hierbij staat de vraag centraal in hoeverre deze tegemoet komen aan de behoeften, wensen en mogelijkheden van mannen en vrouwen en wordt vooral ingegaan op de aspecten die betrekking hebben op sportstimulering. De analyse van deze beleidsstukken is aangevuld met drie interviews om meer zicht te krijgen in hoe het beleid wordt uitgevoerd in de praktijk en om eventuele vragen naar aanleiding van de beleidsnota's beantwoorden. Deze zijn gehouden met:

- De manager van de afdeling Sportstimulering
- Een beleidsadviseur van de afdeling Sportbeleid en Ontwikkeling
- De projectleider van het programma "Werken aan een Positieve Sportcultuur in Amsterdam"

Vervolgens is er gekeken naar hoe er in de uitvoering van het sportbeleid op stadsdeelniveau met gender wordt omgegaan aan de hand van interviews met medewerkers (in totaal negen) van alle zeven de stadsdelen. Daarnaast zou een quick-scan op de sportbudgetten per stadsdeel plaatsvinden om inzicht te verkrijgen in de kwantitatieve verdeling van de budgetten over activiteiten en in hoeverre mannen en vrouwen hiervan verschillend profiteren. Tijdens het uitvoeren van de genderscan is echter gebleken dat de hiervoor benodigde gegevens maar zeer beperkt beschikbaar of leverbaar zijn. De directie Sport en Bos en stadsdelen hebben waar mogelijk alternatieve documenten aangeleverd die hier toch inzicht in zouden kunnen bieden. Deze bleken helaas ook niet voldoende bruikbaar voor een analyse van aan wie de sportbudgetten ten goede komen.

Dit rapport bestaat uit vier hoofdstukken. In hoofdstuk 1 wordt het sportbeleid van de gemeente Amsterdam inclusief de stadsdelen beschreven, op basis van de genoemde beleidsnota's en de interviews. Hoofdstuk 2 betreft bevindingen uit onderzoeken en cijfers over gender en sport. Hier wordt aan de hand van gender en andere hierop inhakende sociale dimensies (zoals leeftijd, migratieachtergrond, seksuele oriëntatie, opleidingsniveau) ingegaan op de sportdeelname van Amsterdammers. Op basis van bestaand onderzoek wordt vervolgens gekeken naar motivaties en belemmeringen die zij mogelijk ervaren bij het sporten, inclusief mogelijke oplossingen hiervoor. In hoofdstuk 3 is het beschreven beleid uit hoofdstuk 1 getoetst aan de bevindingen uit de cijfers en onderzoeken van hoofdstuk 2. Op basis van de nota's, interviews en waar mogelijk aanvullende documenten van Sport en Bos en de stadsdelen wordt hier geanalyseerd hoe het

¹ De Fockert, Blom & De Jong, 2019.

sportstimuleringsbeleid en sportbuurtwerk omgaan met gender. Tot slot volgen in hoofdstuk 4 de conclusies van deze analyse met concrete aanbevelingen voor beleid en uitvoering.

Hoofdstuk 1: Het Amsterdamse sportbeleid

In dit hoofdstuk wordt het sportbeleid van de gemeente Amsterdam beschreven. De nadruk ligt daarbij op het beleid omtrent sportdeelname, sportstimulering en sportbuurtwerk, zoals die in de Sportvisie en de Agenda Sporten en Bewegen naar voren komen.

In het beleid wordt een onderscheid gemaakt tussen sporten en bewegen. Waar 'sporten' betrekking heeft op lichamelijke activiteit waarbij beweging op zichzelf centraal staat (zoals fitness, voetbal of yoga), gaat 'bewegen' over lichamelijke activiteit waarbij beweging in dienst staat van een ander doel (zoals lopen naar de winkel, fietsen naar werk). Hoewel sport in deze genderscan centraal staat, raakt dit in de praktijk ook aan bewegen.

Sportvisie Amsterdam 2025: De Sportieve Stad

De Sportvisie vormt de visie van de gemeente Amsterdam op het gebied van sport op langere termijn. Hoewel het geen expliciete probleemanalyse bevat, wordt deze wel geïmpliceerd door de verschillende genoemde redenen om Amsterdammers meer aan het sporten te krijgen. Met andere woorden: uit de genoemde oplossingen komt het veronderstelde beleidsprobleem naar voren. Op individueel niveau leidt sporten volgens de Sportvisie tot meer maatschappelijke participatie, een gezonde leefstijl, bestrijding van inactiviteit en obesitas, en een gezonde en sociale dagbesteding. Daarnaast leidt sport tot een goede balans tussen drukte, ontspanning en inspanning in de stad, en maakt het de stad aantrekkelijker voor inwoners, bezoekers en investeerders.

De beleidsdoelen van de Sportvisie haken in op diverse andere beleidsterreinen. Zo leidt het tegengaan van inactiviteit door middel van sport tot minder zorgkosten en eenzaamheid, en meer sociale contacten tussen inwoners, saamhorigheid, vrijwilligers en tolerantie. De specifieke beleidsdoelen worden onderverdeeld in vier pijlers:

- Sportparticipatie: alle Amsterdamse kinderen moeten kunnen sporten en bewegen. Voor mensen met een achterstand of beperking is er passend aanbod. Met name ouderen met beperkte mobiliteit en netwerk, gezinnen met een laag inkomen, en Amsterdammers met een beperking krijgen een steuntje in de rug. Dit vereist onder andere gebiedsgericht maatwerk.
- Sportieve ruimte: de sportieve ruimte en sportaccommodaties zijn toegankelijk, aantrekkelijk, en duurzaam. De wachtlijsten voor hockey, tennis en zaalsporten worden weggewerkt en er komt ruimte voor nieuwe sporten.
- Sportaanbieders: er komt een rijk en divers palet van sportaanbieders, toegankelijk voor iedere Amsterdammer. Sportverenigingen blijven een belangrijke partner voor de gemeente, maar omdat veel volwassenen buiten verenigingsverband sporten wordt eveneens daarop ingezet.
- Topsport: Amsterdam wordt een (inter)nationaal erkende (top)sportstad met goede faciliteiten en aansprekende evenementen. De top inspireert daarmee de breedtesport, terwijl de breedtesport andersom topsport voedt. Dit draagt ook bij aan maatschappelijke en economische ontwikkeling.

Met het oog op de afbakening van deze genderscan (sportdeelname, sportstimulering en sportbuurtwerk) zijn met name de eerste en derde pijler (sportparticipatie en sportaanbieders) van belang.

Naast de beleidsdoelen in de vorm van de vier bovengenoemde pijlers, bevat de Sportvisie een groot aantal voorgenomen beleidsmaatregelen die zijn onderverdeeld in negen speerpunten. Deze speerpunten luiden als volgt:

1. Amsterdam grijpt de groei van de stad aan om bestaande sportaccommodaties en faciliteiten te optimaliseren en breidt het sportareaal waar nodig uit.
2. Amsterdam borgt de basiskwaliteit van gemeentelijke sportaccommodaties en ontwikkelt actief gastheerschap op haar accommodaties. Investerings op bestaande en nieuwe gemeentelijke sportaccommodaties zijn duurzaam.
3. Amsterdam realiseert een beweeg- en sportvriendelijke openbare ruimte.
4. Amsterdam ondersteunt en faciliteert sportaanbieders en begeleidt de match tussen Amsterdammers, aanbieders, ruimte en topsport.
5. Amsterdam zorgt samen met haar partners voor een structureel sport- en beweegaanbod voor kinderen en Amsterdammers met een achterstand of beperking.
6. Amsterdam benut de kracht van sport in (achterstands)wijken voor plezier, maatschappelijke participatie, gezondheid en wijkontwikkeling.
7. Amsterdam investeert samen met haar partners structureel in de op- en uitbouw van een professioneel topsportklimaat waarin excelleren mogelijk is.
8. Amsterdam gebruikt de kracht van topsport als impuls in de sportstimulering, het betrekken van het Amsterdamse bedrijfsleven en voor de promotie van Amsterdam.
9. Amsterdam creëert een transparant speelveld door eenduidige subsidies en tarieven en de centrale verhuur van gemeentelijke accommodaties.

De negen speerpunten hebben betrekking op sportaccommodaties en openbare ruimte (speerpunten 1, 2, 3 en 9), sportaanbod en sportstimulering (speerpunten 4, 5, 6 en 8) en topsport (speerpunten 7 en 8). Voor deze genderscan zijn met name de speerpunten die betrekking hebben op sportaanbod en sportstimulering van belang, en dan vooral punten 4, 5, en 6.

Vanuit de uitwerking van de speerpunten kunnen een aantal uitgangspunten en maatregelen worden vastgesteld. De volgende zijn voor deze genderscan van belang:

- Het versterken van de band met sportaanbieders: naast de sportverenigingen ook commerciële aanbieders en sportaanbod vanuit maatschappelijke partijen. Er komen expliciete afspraken over verantwoordelijkheden, wederzijdse verwachtingen en een veilig en inclusief sportklimaat. (speerpunt 4)
- De gemeente treedt op als sportmakelaar aan de hand van het in 2016 opgerichte Sportpunt. (speerpunt 4)
- Omdat niet iedereen op zelfstandige wijze sportaanbod weet te vinden, wordt ingezet op zowel stadsbrede sportstimuleringsprogramma's als gebiedsgerichte sportstimulering. (speerpunt 5)
- Er wordt qua sportstimulering extra ingezet op jeugd en op Amsterdammers met een beperking. (speerpunt 5)
- Sport wordt ingezet als middel voor plezier, participatie en gezondheid. (speerpunt 6)

- De aanpak in de wijken en buurten is vraaggericht. (speerpunt 6)

Agenda Sporten en Bewegen 2019-2022

De Agenda is de meer concrete uitwerking van het huidige coalitieakkoord en de coalitie-overstijgende Sportvisie. Centraal in de Agenda staan zowel de intrinsieke waarde van sport als de instrumentele waarde: sport zorgt voor verbondenheid, gezondheid en educatie. Ook is het belangrijk om de drie grote lijnen in de Agenda niet met elkaar te verwarren: gezondheid en bewegen, sporten, en clublidmaatschap.

De Agenda gaat uit van de probleemstelling dat, hoewel de Amsterdamse sportdeelname gemiddeld hoger ligt dan in Nederland als geheel, er een groot onderscheid is tussen verschillende groepen met betrekking tot sportdeelname op basis van o.a. opleidingsniveau, inkomen en stadsdeel/gebied. Bovendien erkent de Agenda dat er minder wordt gesport bij verenigingen (behalve door 6 t/m 12-jarigen) en dat zeker Amsterdamse kinderen te weinig bewegen, mede vanwege hun fysieke omgeving.

Als beleidsdoel formuleert de Agenda dat sport toegankelijker moet worden met betrekking tot bereikbaarheid en veiligheid voor groepen die achterblijven qua sportdeelname. Specifiek noemt de Agenda hier de drie groepen: mensen met een beperking, mensen met minder geld, en LHBTIQ+ personen. Bovendien worden er hierbij vijf “belangrijkste thema’s” onderscheiden:

- Een inclusief en veilig sportklimaat: hierbij is aandacht voor o.a. sociaal-culturele achtergrond, economische achtergrond, LHBTIQ+ personen, en fysieke en mentale beperking.
- Het verkleinen van de verschillen in sportdeelname, met een focus op mbo’ers en op de stadsdelen Zuidoost, Nieuw-West en Noord (en daarbinnen met name de ontwikkelbuurten).
- Sportaanbod: hierbij wordt ingezet op verbetering in termen van locatie en toegankelijkheid.
- Wijk sport en Urban Sports: hiermee wordt aansluiting gezocht bij jongeren, met aandacht voor zowel jongens als meisjes.
- Mensen in achterstandssituaties: er komt extra aandacht voor mensen die achterblijven qua sportdeelname, zoals meisjes, bepaalde groepen vrouwen en kwetsbare jongeren.

Naast de probleemstelling en de beleidsdoelen, wordt uitgegaan van drie uitgangspunten waaraan de beleidsmaatregelen worden opgehangen:

1. Alle Amsterdammers kunnen sporten en bewegen.
2. De gemeente stimuleert mensen tot zelfstandig, structureel sporten en bewegen.
3. De gemeente geeft een steuntje in de rug aan wie dat nodig heeft.

Het eerste uitgangspunt (“Alle Amsterdammers kunnen sporten en bewegen”) heeft vooral betrekking op maatregelen die ervoor moeten zorgen dat de randvoorwaarden in orde zijn om iedereen te kunnen laten sporten. Op basis van dit uitgangspunt moet sport bereikbaar, betaalbaar en van goede kwaliteit zijn. Zodoende worden jongeren, ouderen en minima ondersteund middels het Jeugdfonds Sport, het Seniorensportfonds en de Stadspas. De gedachte daarachter is dat stimuleringsprojecten pas zin hebben als mensen ook na afloop in staat zijn de kosten van sport

structureel op te brengen. Ook wordt het voor niet-commerciële partijen goedkoper om sportaccommodaties (zoals gymzalen) ook voor sport buiten verenigingsverband te gebruiken.

Daarnaast mag er geen ruimte zijn voor racisme en discriminatie, en voor te hoge prestatiedruk voor kinderen. Het programma *Veilig, Inclusief en Pedagogisch* moet hieraan gaan bijdragen. Dit programma (inmiddels bekend als “Werken aan een Positieve Sportcultuur in Amsterdam” of kortweg het programma Positieve Sportcultuur) is een gemeentelijke invulling van het Nationaal Sportakkoord en is gericht op sportaanbieders die een maatschappelijke functie, en plezier en ontwikkeling als doel hebben. De inzet van dit programma is om groepen die achterblijven in hun sportdeelname op meer duurzame wijze aan het sporten te krijgen. Zo blijkt dat het lastig is om mensen vast te houden wanneer er geen sprake is van een positieve sportomgeving. Zonder positieve omgeving is de inzet van de gemeente op sportstimulering dus minder efficiënt, omdat de effecten minder duurzaam zijn. Het programma kent vier sporen. Ten eerste moeten sportaanbieders voldoen aan de basiseisen voor een veilig sportklimaat, zoals het hebben van een VOG als voorwaarde voor werk met jonge sporters of het hebben van vertrouwenspersonen. Ten tweede moeten sportaanbieders de pedagogische competenties van trainers en sportleiders versterken. Ten derde komt er een kwaliteitsimpuls voor de gemeentelijke clubondersteuning, gericht op het creëren van een waarderende en verbindende verenigingscultuur. Logischerwijs zou hier ten vierde uit voort moeten komen dat uitsluiting wordt teruggedrongen. In het programma Positieve Sportcultuur worden geen specifieke doelgroepen benoemd. De gedachte daarachter is dat niet alleen specifieke groepen, maar juist iedereen erbij zou moeten horen en zich even welkom zou moeten voelen, ongeacht achtergrond.

Het tweede uitgangspunt (“De gemeente stimuleert mensen tot zelfstandig, structureel sporten en bewegen”) bevat vooral maatregelen met betrekking tot sportstimulering. Al vanaf jonge leeftijd wordt via het onderwijs ingezet om kinderen aan het sporten te krijgen. Zo worden kinderen door gymleraren op school in contact gebracht met verschillende sporten, wordt dit afgestemd met naschoolse activiteiten en worden kinderen vervolgens toegeleid naar sportaanbod buiten school. Daarbij wordt specifiek ingezet op sportstimulering van mbo-studenten, ouderbetrokkenheid, en sportaanbod in de directe woonomgeving van kinderen, o.a. via wijk sport en Urban Sports. Ook is er aandacht voor informatievoorziening (via het Sportpunt Amsterdam), de relatie tussen topsport en breedtesport (die elkaar moeten versterken), diplomazwemmen (voor groepen die achterblijven bij het halen van een diploma), en beweging vanuit een gezondheidsperspectief door samen te werken met de GGD en andere gemeentelijke afdelingen binnen Werk, Participatie en Inkomen (WPI).

Het derde uitgangspunt (“De gemeente geeft een steuntje in de rug aan wie dat nodig heeft”) bevat maatregelen die inzetten op groepen die achterblijven. Deze maatregelen zijn vooral doelgroepgericht, met name op jongeren met diverse kwetsbaarheden of problemen, ouderen, vluchtelingen, en mensen met een beperking. Vooral de instrumentele waarde van sport staat hier centraal: gezondheid en maatschappelijke participatie. Zo is er Jump-in om overgewicht onder kinderen tegen te gaan, Topscore Fit tegen overgewicht en inactiviteit onder middelbare scholieren, en zijn er de Activerende Leefstijl Interventies voor mensen met multiproblematiek. Ook de gebiedsgerichte aanpak komt hier weer terug.

Naast de maatregelen die onder deze uitgangspunten vallen, wordt op diverse momenten in de Agenda gesproken over een campagne om de sportdeelname van meisjes op hetzelfde niveau te krijgen als dat van jongens. Deze campagne zou door alle stimuleringsprogramma's heen moeten lopen en ook moeten inhaken op het programma Positieve Sportcultuur.

Hoofdstuk 2: Onderzoeken en cijfers

Er zijn diverse onderzoeken en cijfers beschikbaar die inzicht bieden in sportdeelname, motivaties om te gaan sporten, belemmeringen bij het deelnemen aan sport, en mogelijke oplossingen hierop.

Wat betreft sportdeelname blijkt dat Amsterdamse mannen iets vaker sporten dan vrouwen.² Dat heeft vooral te maken met dat de terugval in sportdeelname naarmate mensen ouder worden sterker is voor meisjes en vrouwen dan voor jongens en mannen in de leeftijdscategorieën 12 t/m 17 jaar en 18 t/m 54 jaar. Deze terugval in sportdeelname geldt het sterkst voor meisjes van 12 t/m 17 jaar met een niet-westerse achtergrond.³ Onder senioren sporten vrouwen zonder migratieachtergrond en mannen met een niet-westerse achtergrond relatief vaker. Daarnaast blijkt dat mannen en vrouwen verschillen in de typen sport die zij beoefenen. Ook sporten mannen vaker in verenigingsverband dan vrouwen en LHBT personen,⁴ terwijl vrouwen vaker bij commerciële sportaanbieders sporten. Het onderscheid tussen jongens en meisjes van 13 t/m 18 jaar die aan verenigingssport doen, is het grootst in de stadsdelen Noord, West, Nieuw-West en Zuidoost.

Ook bestaan er verschillen qua motivaties en drijfveren om te gaan sporten. Deze worden beïnvloed door genderstereotypering: jongens en mannen sporten vaker voor competitiegevoel, plezier of om met vrienden te zijn. Voor volwassen vrouwen heeft sporten eveneens (maar in mindere mate) met plezier of met vrienden te maken, en vaker dan voor mannen met hun uiterlijk. Discriminatie en uitsluiting, gebrek aan veiligheid, logistieke en financiële ontoegankelijkheid, het uitvoeren van zorgtaken, genderstereotype beeldvorming, en het feit dat sport op zich als mannelijk wordt gezien, kunnen als belemmerend worden ervaren om te gaan sporten. De effecten van deze belemmeringen verschillen voor mannen, vrouwen en LHBT personen. Als het gaat om manieren om gendergelijkheid in de sport te bevorderen, dan kan men denken aan het creëren van een positieve en inclusieve sfeer zonder genderstereotypering, het inzetten op de bestaande behoeften van groepen die achterblijven qua sportdeelname, en het versterken van randvoorwaarden.

In het vervolg van dit hoofdstuk, worden de gevonden verschillen en mechanismen meer in detail besproken.

² In de gevonden en gebruikte cijfers wordt gender enkel in de binaire categorieën 'man' en 'vrouw' ingedeeld. Hierbij ontbreekt een derde optie (zoals 'non-binair') en wordt geen onderscheid gemaakt tussen cisgender en transgender personen.

³ De gebruikte terminologie omtrent opleidingsniveau, raciale/etnische achtergrond, seksuele diversiteit, en sekse- en genderdiversiteit is gebaseerd op de terminologie en indeling die wordt gebruikt in de bronnen. Deze wordt aangehouden, om te voorkomen dat het gebruik van verschillende definities de data niet-representatief maakt.

⁴ Omdat in dit rapport de terminologie uit de bronnen zo veel mogelijk wordt aangehouden, wordt afwisselend over LHBT en LHBTIQ+ gesproken.

Sportdeelname

Om inzicht te krijgen in de sportdeelname van Amsterdammers, is gebruik gemaakt van de *Sportdeelname Index gemeente Amsterdam* van november 2019,⁵ de *Sportmonitor 2017* van de gemeente Amsterdam, en aanvullende cijfers van november 2019 die onderzoeksbureau Ipsos namens de gemeente Amsterdam bijhoudt en voor deze genderscan op verzoek in directe communicatie heeft aangeleverd.⁶

Deelname-aantallen

Uit de Sportdeelname Index blijkt dat mannen in Amsterdam gemiddeld iets meer sporten dan vrouwen.⁷ Het gaat daarbij om relatief kleine verschillen. Uit de trendlijn indicator⁸ in deze index blijkt bijvoorbeeld dat van de Amsterdamse mannen gemiddeld 71% tenminste één keer per week heeft gesport, tegenover 68% van de vrouwen. Kijken we naar Amsterdammers die volgens de trendlijn indicator tenminste één keer per maand hebben gesport, dan betreft dit 78% van de mannen versus 76% van de vrouwen.⁹ Dit is hoger dan het Nederlandse gemiddelde.

Wanneer we ook naar leeftijd kijken, valt in de trendlijnindicator op dat de wekelijkse sportdeelname in Amsterdam daalt naarmate iemand ouder wordt: van 79% in de categorie 5 t/m 12 jaar, tot 61% in de categorie 65 t/m 80 jaar.¹⁰ Deze daling is daarbij sterker voor vrouwen dan voor mannen. Ondanks dat jongens en meisjes tot 12 jaar en mannen en vrouwen vanaf 55 jaar ongeveer evenveel sporten (respectievelijk rond de 90% en 60% qua wekelijkse sportdeelname in november 2019), ligt de wekelijkse sportdeelname van meisjes tussen de 12 en 17 jaar en vrouwen tussen de 18 en 54 jaar rond de respectievelijk 5 en 10 procentpunt lager dan die van jongens en mannen.¹¹

De grootste terugval in de wekelijkse sportdeelname van meisjes vindt vooral plaats onder meisjes met een niet-westerse achtergrond rond de middelbare schoolleeftijd. Zo daalt hun wekelijkse sportdeelname op basis van cijfers uit november 2019 van 87% onder meisjes tot 12 jaar, naar 51% onder meisjes van 12 t/m 17 jaar, om vervolgens in de volwassen leeftijd weer enkele procentpunten te stijgen. Bij jongens met een niet-westerse achtergrond is er 'slechts' een daling van de wekelijkse sportdeelname van 89% bij jongens tot 12 jaar naar 79% onder jongens van 12 t/m 17 jaar (wat vergelijkbaar is met jongens zonder migratieachtergrond), om daarna tijdens de volwassen

⁵ De Sportdeelname Index rapporteert zowel over mensen die tenminste één keer per week sporten, als mensen die tenminste één keer per maand sporten. Over het algemeen blijken er geen grote verschillen te zijn bij de verhoudingen tussen verschillende groepen en persoonskenmerken als het gaat om wekelijkse of maandelijkse sporters.

⁶ Er is gekozen om cijfers te gebruiken van november 2019, aangezien de meer recente halfjaarlijkse cijfers uit april 2020 mogelijk zijn vertroebeld door de corona-epidemie en derhalve niet representatief zijn.

⁷ Binnen de leeftijdscategorie 5 t/m 80 jaar oud.

⁸ De trendlijn indicator geeft een gewogen gemiddelde aan over de twee jaar voorafgaand aan de laatste meting. In het geval van cijfers uit de Sportdeelname Index van november 2019, betreft de trendlijn indicator metingen uit november 2017, april 2018, november 2018 en april 2019. Waar cijfers zijn gebaseerd op de trendlijn indicator, is dit aangegeven.

⁹ OIS Amsterdam et al., 2019, p. 15.

¹⁰ OIS Amsterdam et al., 2019, p. 13.

¹¹ Ongepubliceerde cijfers van november 2019, op verzoek voor deze genderscan direct verkregen van Ipsos.

levensfase redelijk stabiel te blijven.¹² Dat meisjes sterker dan jongens terugvallen qua sportdeelname rond middelbare schoolleeftijd, is in beperktere mate ook te zien onder jongeren zonder migratieachtergrond: waar deze meisjes tot 12 jaar met 95% nog vaker wekelijks sporten dan jongens met 91%, loopt dit bij meisjes terug naar 75% tegenover 78% van de jongens in de categorie 12 t/m 17 jaar.¹³ Onder volwassenen van 18 t/m 54 jaar is de lagere sportdeelname van vrouwen ten opzichte van mannen vervolgens echter alleen zichtbaar onder Amsterdammers met een niet-westerse achtergrond: 77% van de mannen tegenover 60% van de vrouwen binnen deze groep sport wekelijks. Bij degenen zonder migratieachtergrond gaat dit om 67% van de mannen en 68% van de vrouwen, en bij mensen met een westerse migratieachtergrond om 74% van de mannen en 76% van de vrouwen.¹⁴

Opvallend genoeg sporten meisjes met een westerse migratieachtergrond iets vaker dan jongens, zowel wanneer zij onder de 12 zijn (87% versus 83%) als wanneer ze 12 t/m 17 jaar zijn (80% versus 71%). Dit geldt ook voor vrouwen zonder migratieachtergrond van 55 jaar en ouder in verhouding tot hun mannelijke leeftijdsgenoten (62% onder vrouwen versus 57% onder mannen). Onder mensen van 55 jaar en ouder met een niet-westerse achtergrond zijn het daarentegen mannen die flink meer sporten dan vrouwen, met respectievelijk 77% tegenover 57%.¹⁵

Verder blijkt uit de trendlijn indicator dat mensen met een hoog opleidingsniveau (75%) gemiddeld vaker wekelijks sporten dan mensen met een middelbaar (64%) of laag (69%) opleidingsniveau.¹⁶ Daarnaast blijkt uit landelijke cijfers dat er geen duidelijk verschil is te zien in wekelijkse en maandelijkse sportdeelname tussen heteroseksuele, lesbische, homoseksuele en biseksuele personen. Over de sportdeelname van transgender personen is minder bekend, al gaf in landelijk onderzoek een kwart van de niet-sportende transgender personen aan dat het feit dat zij niet sporten ermee te maken heeft dat zij transgender zijn.¹⁷

Wat betreft de spreiding van sportdeelname over de stadsdelen van Amsterdam, valt op dat de wekelijkse sportdeelname in de stadsdelen West, Centrum, Zuid en Oost (72% tot 74% volgens de trendlijn indicator) hoger ligt dan die in de stadsdelen Zuidoost, Noord en Nieuw-West (63% tot 65% volgens de trendlijn indicator).¹⁸

Sporttype

Wanneer wordt gekeken naar de sporten die het meest worden beoefend, dan is er een duidelijk verschil te zien tussen mannen en vrouwen. Hoewel volgens de trendlijn indicator van de *Sportdeelname Index* zowel Amsterdamse mannen als vrouwen vaak fitness beoefenen (vrouwen iets vaker in groepsverband dan mannen) en ook in min of meer vergelijkbare mate hardlopen, wandelen en zwemmen, doen mannen vaker aan voetbal en wielrennen/toerfietsen, en vrouwen vaker aan

¹² Ongepubliceerde cijfers van november 2019, op verzoek voor deze genderscan direct verkregen van Ipsos.

¹³ Ongepubliceerde cijfers van november 2019, op verzoek voor deze genderscan direct verkregen van Ipsos.

¹⁴ Ongepubliceerde cijfers van november 2019, op verzoek voor deze genderscan direct verkregen van Ipsos.

¹⁵ Ongepubliceerde cijfers van november 2019, op verzoek voor deze genderscan direct verkregen van Ipsos.

¹⁶ OIS Amsterdam et al., 2019, p. 15.

¹⁷ Pulles & Visser, 2017.

¹⁸ OIS Amsterdam et al., 2019, p. 19.

yoga, danssport en pilates.¹⁹ Splitsen we dit uit naar leeftijd,²⁰ dan blijkt uit de *Sportmonitor 2017* dat jongens opvallend veel voetballen en daarnaast ook relatief vaak aan vechtsporten en fitness doen, terwijl meisjes eerder aan danssport, gymnastiek/turnen en hardlopen doen, en ook vaker hockeyen dan jongens. Onder volwassenen geldt dat mannen vaker voetballen en wielrennen, en vrouwen vaker aan yoga en wandelen doen, terwijl zij beiden veel fitnessen en hardlopen. Zwemsport wordt door jongens en meisjes, mannen en vrouwen in vergelijkbare mate beoefend, hoewel vaker door jongeren dan door volwassenen.

Opvallend is dat het aantal vrouwen over de tijd heen is gestegen binnen diverse sporten, waaronder sporten die als stereotiep mannelijk werden of worden gezien (o.a. voetbal, atletiek), sporten die als neutraal te boek stonden (o.a. hockey, volleybal), en sporten die al als vrouwelijk werden gezien (met name paardensport). Er zijn daarentegen nauwelijks sporten die veel worden beoefend, waarbij het aantal vrouwen substantieel daalde (op golf na). Bovendien zijn er onder de door vrouwen gedomineerde sporten geen sporten waarbij het aantal mannen over de tijd heen is toegenomen.²¹ Met andere woorden, waar aan de ene kant een zogeheten feminisering plaatsvindt, staat daar aan de andere kant geen masculinisering van bepaalde sporten tegenover.

Deelnamevorm

De deelnamevorm en het verband waarin mensen sporten blijkt te verschillen tussen mannen en vrouwen. Zo sporten jongens en mannen vaker dan vrouwen bij een sportvereniging of met vrienden, en andersom meisjes en vrouwen vaker bij een commerciële aanbieder²²: onder kinderen t/m 12 jaar sport 73% van de jongens en 60% van de meisjes bij een vereniging, onder 13 t/m 17-jarigen is dit 62% versus 53%. Sporten bij commerciële aanbieders wordt onder kinderen t/m 12 jaar gedaan door 13% van de meisjes en 9% van de jongens, onder 13 t/m 17-jarigen is dat 20% van de meisjes en 12% van de jongens. Deze genderverschillen met betrekking tot het verband waarin mensen sporten gelden ook voor volwassenen, hoewel jongeren aanzienlijk vaker bij sportverenigingen sporten dan volwassenen. Ook LHBT personen mijden vaak sportverenigingen en (stereotiep mannelijke) teamsporten, omdat ze zich niet veilig voelen wegens de heersende heteronorm en negatieve houding tegenover homoseksualiteit.²³ Voor transgender personen speelt mee dat het lichaam vaak centraal staat bij het sporten en dat er vaak een strak binair onderscheid tussen mannen en vrouwen wordt gemaakt.²⁴

Sport bij sportverenigingen wordt dus vaker beoefend door jongeren, en daarbinnen vaker door jongens dan door meisjes. Wanneer we dit uitsplitsen naar stadsdeel, valt op dat de verschillen in lidmaatschap van een sportbond tussen jongens en meisjes het grootst zijn in de stadsdelen Noord, West, Nieuw-West en Zuidoost. In deze stadsdelen zijn specifiek meisjes in de leeftijd 13 t/m 18 jaar relatief weinig lid van een sportbond in vergelijking met de jongens.²⁵

¹⁹ OIS Amsterdam et al., 2019, p. 37.

²⁰ Holaind et al., 2017, p. 17.

²¹ Elling & van Ginneken, 2016.

²² Holaind et al., 2017, p. 27-28.

²³ Alliantie Gelijkspelen, geen datum.

²⁴ Pulles & Visser, 2017, p. 9.

²⁵ OIS Amsterdam et al., 2019, p. 49-50.

Verder doen jongens en mannen vaker mee aan competities en toernooien dan meisjes en vrouwen. Deelname hieraan van mannen en vrouwen is respectievelijk 64% versus 52% onder jongeren en 25% versus 16% onder volwassenen. Daarentegen sporten volwassen vrouwen vaker dan volwassen mannen in de vorm van lessen en trainingen: 54% van de vrouwen, 37% van de mannen. In deelname aan lessen en trainingen is geen helder genderonderscheid zichtbaar onder jongeren.²⁶

Tot slot blijkt ook dat vrouwen zijn ondervertegenwoordigd in besluitvormende posities binnen de sport, en dat zij veel minder vaak dan mannen coach zijn: geschat wordt dat slechts 20% tot 30% van alle coaches in Europa vrouw zijn.²⁷ Bovendien blijkt dat vrouwelijke coaches vooral actief zijn binnen sporten met veel vrouwelijke deelnemers en binnen die sporten met name werken met vrouwen en jongeren.

Motivaties en drijfveren

Uit Europees onderzoek blijkt dat mannen en vrouwen deels overeenkomende en deels verschillende motivaties hebben om te sporten of bewegen. Verschillen in motivaties kunnen worden verklaard door de invloed van genderstereotypen.²⁸ Genderstereotypen zijn sociaal-cultureel bepaalde vereenvoudigingen en generalisering van de werkelijkheid die gaan over mannelijkheid en vrouwelijkheid, welke als tegengestelden worden opgevat. Aan mannelijkheid wordt daarbij over het algemeen meer status toegekend dan aan vrouwelijkheid. Genderstereotypen hebben ongelijkheid tot gevolg, omdat ze invloed hebben op wat mensen willen en denken te kunnen, en omdat mensen elkaar erop afrekenen wanneer zij afwijken van wat stereotypen voorschrijven.²⁹

De verschillen in motivaties zijn groter onder jongeren dan onder volwassenen. Europees onderzoek stelt dat voor jongens in de leeftijdsgroep 15 tot 24 met name competitie (17% versus 5%), maar ook plezier (48% versus 38%) en met vrienden zijn (41% versus 23%) belangrijker zijn dan voor meisjes. Ongeveer de helft van zowel de meisjes als de jongens noemt gezondheid als drijfveer om te gaan sporten. Daarnaast is voor ongeveer een derde van de jongeren ontspanning een belangrijke drijfveer, en voor eenzelfde deel uiterlijk. Gewicht is daarbij iets belangrijker voor meisjes (24% versus 20%), conditie iets belangrijker voor jongens (55% versus 48%).³⁰

Uit datzelfde onderzoek blijkt dat voor volwassenen geldt dat ongeveer de helft van zowel de mannen als de vrouwen aangeeft dat gezond en fit blijven een belangrijke motivatie is. Daarnaast zijn belangrijke drijfveren voor mannen net als voor jongens plezier maken (33%), fysieke prestaties verbeteren (29%) en met vrienden zijn (22%). Vrouwen sporten en bewegen daarentegen net als meisjes vaker om hun gewicht (24%), alsook om hun uiterlijk in het algemeen (21%) en om veroudering tegen te gaan (15%).³¹

²⁶ Holaind et al., 2017, p. 30.

²⁷ EIGE, 2015.

²⁸ Caers & Vertonghen, 2019, p. 4.

²⁹ de Blank et al., 2020.

³⁰ Europese Commissie, 2018, p. 57.

³¹ Caers & Vertonghen, 2019, p. 4.

Belemmeringen

Naast motivaties en drijfveren, ervaren mensen ook belemmeringen om te gaan sporten. Ook hier kan genderstereotypering een rol spelen. Zo wordt sporten op zichzelf nog altijd als masculien gezien, omdat het wordt geassocieerd met fysieke kracht, uithoudingsvermogen, snelheid en competitie.³² Dit kan er bij meisjes en vrouwen, bewust of onbewust, voor zorgen dat zij minder interesse hebben in sporten of hiervoor minder gemotiveerd zijn. Dat neemt uiteraard niet weg dat er naast de meer impliciete mechanismen ook sprake kan zijn van expliciete uitsluiting, discriminatie, seksisme en racisme.

Onderzoek naar sport onder meisjes brengt een aantal belemmeringen aan het licht die zij ervaren bij het sporten.³³ Allereerst staat ook bij jeugdsport de mannelijke norm nog vaak centraal, wat bij meisjes botst met hun vrouwelijke identiteit. Die mannelijke norm komt onder andere terug in competitie-gerichtheid, wat minder aansluit bij de bestaande behoefte van meisjes. Daarnaast geven meisjes aan het gevoel te hebben constant bekeken te worden door jongens, wat ze als onprettig ervaren. Dit hangt samen met het feit dat in het algemeen jongeren in de puberteit problemen kunnen hebben met hun eigen lichaamsbeeld, zoals bijvoorbeeld schaamte en verlegenheid, mede beïnvloed door genderstereotypering.³⁴ Tot slot is er soms ook sprake van expliciete uitsluiting door jongens, omdat zij meisjes niet goed genoeg vinden in sport.

Ook een gebrek aan veiligheid kan een belemmering vormen om te sporten. Onderzoek toont aan dat onder sportende jongeren (onder de 18 jaar) in Nederland en België 17% van de meisjes en 11% van de jongens te maken heeft gehad met seksueel geweld.³⁵ De plegers van seksuele intimidatie en misbruik in de sport zijn vaak (maar niet altijd) mannen, en bovendien opvallend vaak mede-sporters (veel vaker dan coaches).³⁶ Mensen die behoren tot een etnische minderheid, LHBT personen, mensen met een beperking, en topsporters zijn relatief het vaakst slachtoffer van gendergerelateerd geweld (waaronder psychologisch, fysiek of seksueel geweld). Gaat het om de ervaring van veiligheid, dan blijken lesbische en biseksuele vrouwen zich het meest onveilig te voelen rondom sportwedstrijden. Homoseksuele mannen voelen zich daarentegen gemiddeld juist veiliger bij sportwedstrijden dan heteroseksuele mannen, maar dit kan ermee te maken hebben dat homoseksuele mannen bij voorbaat al voor andere typen sport kiezen waarbij minder wangedrag voorkomt.³⁷ In Amsterdam blijken mannen vaker een agressieve sfeer te ervaren rond het sporten dan vrouwen: onder volwassenen is dit 10% versus 5%, onder jongeren zelfs 15% versus 6%.³⁸ Ook volwassenen met een migratieachtergrond, volwassenen met een laag opleidingsniveau, en volwassenen in stadsdeel Noord ervaren vaker een agressieve sfeer.³⁹

³² EIGE, 2015.

³³ Pels, 2016.

³⁴ Caers & Vertonghen, 2019, p. 37.

³⁵ Caers & Vertonghen, 2019, p. 11.

³⁶ Caers & Vertonghen, 2019, p. 11.

³⁷ Pulles & Visser, 2017.

³⁸ Holaind et al., 2017, p. 34.

³⁹ Holaind et al., 2017, p. 34.

Een andere belemmering is een mogelijk gebrek aan toegankelijkheid.⁴⁰ Logistieke toegankelijkheid kan samenhangen met onder meer veiligheid en bereikbaarheid: bijvoorbeeld of de sportvoorziening in de avond verlicht is, of er sprake is van een goede verbinding met het openbaar vervoer, en dus ook of ouders hun kinderen (vooral in het geval van meisjes) daar alleen heen laten gaan. Zo blijkt namelijk dat mannen over het algemeen vaker over eigen vervoer beschikken dan vrouwen, ook wanneer zij de auto delen met hun vrouwelijke partner.⁴¹ Andere vormen van ontoegankelijkheid zijn financiële ontoegankelijkheid van het sportaanbod, of wanneer mensen met een beperking geen gebruik kunnen maken van het sportaanbod.

Een gebrek aan vrije tijd kan ook een belemmering vormen bij het sporten. In Nederland geldt dat volwassen vrouwen nog altijd ongeveer anderhalf keer zoveel tijd aan onbetaalde zorgtaken besteden als mannen.⁴² Hoewel mannen daarentegen meer tijd aan betaalde arbeid besteden, heeft het grotere aantal zorgtaken van vrouwen tot gevolg dat hun vrije tijd meer versnipperd is en dat vrije tijd, onbetaalde zorgtaken en de aanwezigheid van kinderen vaak door elkaar heen lopen.⁴³ Hierdoor sporten vrouwen dus vaker in dezelfde omgeving waar zij ook hun zorgtaken vervullen, dus logischerwijs minder in verenigingsverband.⁴⁴ Ook voor meisjes kunnen de verantwoordelijkheden die zij thuis (vaker dan jongens) krijgen toegewezen een belemmering vormen bij sportdeelname.⁴⁵

Tot slot kan ook genderstereotiepe beeldvorming in de maatschappij spelen als een belemmering. Zo representeren de media vrouwelijke sporters vaak op een genderstereotiepe manier, bijvoorbeeld door ze te seksualiseren of door ze in een afhankelijkheidsrelatie van bijvoorbeeld een coach neer te zetten. Daarnaast leidt het beperkte aantal vrouwelijke coaches op topsportniveau en vrouwen in bestuurlijke functies binnen de sportwereld er mogelijk toedat meisjes en vrouwen maar een beperkt aantal rolmodellen in de sport hebben waarmee ze zich kunnen identificeren.⁴⁶

Manieren om gendergelijkheid te bevorderen

Onderzoek naar gender in de sport geeft verschillende inzichten om de genoemde belemmeringen weg te nemen, of om gendergelijkheid in de sport in het algemeen te bevorderen. Deze zijn grofweg in drie categorieën onder te verdelen.

Ten eerste is het belangrijk om te zorgen dat al het sportaanbod een positieve, inclusieve en veilige sfeer kent, waarbij de rol van genderstereotypering wordt geminimaliseerd. Voor meisjes is het belangrijk om niet enkel te focussen op competitie en om hen het gevoel te geven dat ze net zo goed en succesvol zijn als anderen. Dat betekent overigens niet dat competitie meisjes helemaal niet aan kan spreken: het sportaanbod moet vooral divers genoeg zijn om verschillende groepen meisjes te interesseren, dus zowel competitief als recreatief, en moet ook voldoende uitdagend en vernieuwend zijn. Wanneer er een goede en veilige sfeer heerst en de mogelijkheid wordt geboden,

⁴⁰ Caers & Vertonghen, 2019.

⁴¹ EIGE, 2019, p. 100.

⁴² SCP, 2017.

⁴³ Portegijs et al., 2016.

⁴⁴ Caers & Vertonghen, 2019, p. 4.

⁴⁵ Pels, 2016.

⁴⁶ Caers & Vertonghen, 2019.

blijken meisjes ook zeker stereotiep mannelijke sporten te willen beoefenen.⁴⁷ Verder helpt het om coaches en trainers te trainen op het gebied van gendernormen en -stereotypen, zodat zij weten hoe dit samenhangt met het creëren van een veilige en inclusieve sfeer en daarnaar kunnen handelen. Daarnaast is het belangrijk dat er vanuit sportaanbieders altijd een goed werkend en toegankelijk klachtenprotocol en een vertrouwenspersoon beschikbaar is, om (seksueel) geweld niet enkel te voorkomen, maar ook te sanctioneren.

Ten tweede is het belangrijk om ook binnen de bestaande situatie, waarbinnen gender en genderstereotypen een rol spelen bij de mogelijkheden en behoeften van mensen, naar oplossingen te zoeken. Wanneer er meer stereotiep mannelijke sporten worden aangeboden dan stereotiep vrouwelijke sporten, zullen meisjes en vrouwen zich op basis van bestaande interesses minder aangesproken voelen om te gaan sporten. Verder doen trainers en coaches er goed aan om hun activiteiten in te richten op de specifieke behoeften van meisjes, bijvoorbeeld qua omgang en sociale interactie voor of na activiteiten. Eventueel kunnen speciale meisjes- of vrouwengroepen een oplossing bieden om een veilige sfeer te creëren, ook wanneer het uiteindelijke doel is om al het aanbod inclusief voor iedereen te maken. Bij het invoeren van speciale meisjes- of vrouwengroepen is het wel van belang om meisjes en vrouwen niet geheel af te zonderen, en juist ook gemengd sporten aan te (blijven) bieden.⁴⁸

Ten derde is het belangrijk om in te zetten op de randvoorwaarden voor gendergelijkheid in de sport. Het wegnemen van belemmeringen met betrekking tot logistieke en financiële toegankelijkheid is daar een onderdeel van. Maar ook het aanbieden van kinderopvang of activiteiten voor kinderen tijdens activiteiten gericht op volwassenen kan ouders met zorgtaken ontlasten en hen in staat stellen meer te gaan sporten. Daarnaast helpt het om, waar mogelijk, bij te dragen aan meer inclusieve en stereotype-doorbrekende beeldvorming rondom sport.

Budgetanalyse

Uit onderzoek naar genderbudgetanalyses uit het verleden in verschillende Nederlandse gemeenten blijkt dat gemeentelijke investeringen in sport vooral ten goede zijn gekomen aan de sportdeelname van jongens.⁴⁹ In sommige gevallen had dit ermee te maken dat er relatief veel geld ging naar verenigingssport, waar jongens meer dan meisjes aan deelnemen. Maar ook in andere gevallen bleek dat er meer jongens deelnamen aan door de gemeente gefinancierde sportstimuleringsactiviteiten. Hoewel het geld wel deels ten goede kwam aan jongeren met een niet-westerse achtergrond, ging het dus met name naar jongens met een niet-westerse achtergrond (die zoals gezegd niet ondervertegenwoordigd zijn bij de huidige sportdeelname in Amsterdam), en niet naar meisjes met een niet-westerse achtergrond, bij wie de sportdeelname zoals gezegd juist het sterkste terugvalt rond de middelbare schoolleeftijd.

⁴⁷ Pels, 2016.

⁴⁸ Pels, 2016.

⁴⁹ Elling & van Ginneken, 2016.

Hoofdstuk 3: Analyse

In dit hoofdstuk wordt het beschreven sportbeleid van de gemeente Amsterdam geanalyseerd op basis van de bevindingen met betrekking tot gender uit de onderzoeken en cijfers in hoofdstuk 2. Allereerst zullen de organisatie en taakverdeling tussen de centrale afdeling “Sport en Bos” en de stadsdelen binnen de gemeente kort worden uiteengezet. Daarna volgt een analyse van de probleemstelling, de beleidsdoelen en de beleidsmaatregelen zoals die in de Sportvisie, de Agenda en de interviews naar voren komen. Daarbij wordt ingegaan op de vraag in hoeverre het beleid inspeelt op genderverschillen met betrekking tot behoeften, wensen en mogelijkheden. Vervolgens zal de uitvoering van het sportbeleid door de stadsdelen worden geanalyseerd vanuit een genderperspectief en zal kort worden ingegaan op de quick-scan van de sportbudgetten.

Organisatie en taakverdeling binnen de gemeente

Op centraal niveau is Sport en Bos verantwoordelijk voor het sportbeleid van de gemeente Amsterdam, waarbij één afdeling verantwoordelijk is voor het sportstimuleringsbeleid. Deze afdeling Sportstimulering regisseert de uitrol van de Sportvisie en de Agenda in de gehele stad, en bevindt zich op een scharnierpunt tussen Sport en Bos en de stadsdelen. Vanuit de afdeling Sportstimulering wordt de programmering gecoördineerd van interventies gericht op:

- 1) een positieve sportcultuur;
- 2) het ondersteunen van sportaanbieders;
- 3) het bevorderen van sportdeelname onder meiden, kwetsbare jeugd, volwassenen en ouderen;
- 4) het ontwikkelen van Urban Sports;
- 5) het mogelijk maken van sporten voor mensen met een beperking;
- 6) meer aandacht voor het bevorderen van bewegen;
- 7) het benutten van de maatschappelijke kracht van sporten en bewegen voor de samenleving.

De stadsdelen zijn verantwoordelijk voor de gebiedsgerichte uitvoering van het sportbeleid door concrete activiteiten. De afdeling Sportstimulering ondersteunt de stadsdelen bij de uitvoering door onder andere centraal bepaalde sportstimuleringsactiviteiten op scholen in te kopen en experts op bepaalde deelonderwerpen aan de stadsdelen aan te bieden. Zij kunnen bijvoorbeeld ondersteuning bieden bij de vraag hoe de groep van 12 t/m 16-jarigen te bereiken of hoe om te gaan met inactieve pubers. Een ander voorbeeld van deze ondersteuning is de scan voor sportaanbieders. Deze is op centraal niveau ontwikkeld en wordt nu op stadsdeelniveau gebruikt om inzicht te krijgen in de aanwezige sportclubs.

De stadsdelen vertalen het sportbeleid zoals de Sportvisie en de Agenda, naar de specifieke context van het stadsdeel en de gebieden en wijken daarbinnen.⁵⁰ Zij kunnen hierbij op lokaal niveau op basis van hun gebiedsopgaven zelf prioriteiten aanbrengen. In vrijwel alle stadsdelen vindt de uitvoering van het sportbeleid plaats op basis van de Gebiedsgerichte Uitvoeringsplannen Sport (GUPS). Deze

⁵⁰ Ieder stadsdeel in Amsterdam bestaat uit meerdere gebieden, die weer zijn onderverdeeld in verschillende wijken.

worden samengesteld op basis van input van verschillende kanten. Ten eerste is er de input van bovenaf: de beleidsdoelstelling die bijvoorbeeld in de Agenda staan en de verankering van sport in het sociale domein zijn hierbij van belang. Ook is sport tegenwoordig onderdeel van de sociale basis. Dat wil zeggen dat er laagdrempelige en betaalbare activiteiten op het gebied van sport en gezondheid moeten zijn voor iedere Amsterdammer die dat nodig heeft. Ten tweede zijn er de Gebiedsgerichte Uitwerkingen (GGU's). Hierin staan de behoeften en de opgave per gebied geformuleerd, in bredere zin dan alleen sport. Ten derde hebben ook de uitvoerders inbreng. In sommige stadsdelen zijn dit medewerkers van de gemeente zelf, in andere stadsdelen zijn dit externe gesubsidieerde partijen. Zij zijn in feite de ogen en oren van de gemeente en weten wat er speelt. Het verschilt per stadsdeel in hoeverre deze drie verschillende kanten invloed hebben op de GUPS: sommige stadsdelen zien de GUPS vooral als een vertaling van de Sportvisie en de Agenda, terwijl andere stadsdelen aangeven in de eerste plaats vanuit de gebiedsopgaven in de GGU's te denken.

Binnen de stadsdelen West en Oost ligt de daadwerkelijke uitvoering van het sportbeleid, zoals het organiseren van sportstimuleringsactiviteiten, voor een groot deel in handen van het stadsdeel zelf. In de andere stadsdelen is vooral sprake van uitbesteding aan externe (gespecialiseerde) partijen middels de verstrekking van subsidies. Soms gaat het daarbij om een grotere, de facto vaste partner die al jaren de uitvoering in een bepaald stadsdeel verzorgt. In andere gevallen ligt de focus juist op het subsidiëren van kleinere partijen die vanuit de wijken zelf zijn ontstaan. Waar stadsdelen werken met externe partijen in de uitvoering, blijven zij wel verantwoordelijk voor de regie over de uitvoering. Mede hierdoor verschilt de ambtelijke capaciteit op het gebied van sport van de stadsdelen sterk: van ca. 0,5 fte tot ca. 20 fte. Hierdoor heeft men in de stadsdelen niet altijd de capaciteit om alle stedelijke programma's direct uit te voeren. Dit zal in de toekomst wel worden rechtgetrokken door toepassing van de gemeentefondssystematiek waar inzet wordt verdeeld op basis van de gebiedsopgaven.

Probleemanalyse

Uit interviews met medewerkers van de afdeling Sportstimulering van Sport en Bos blijkt dat deze afdeling een belangrijke rol heeft gespeeld bij de ontwikkeling van de Sportvisie en de Agenda. De input op basis waarvan het beleid vorm heeft gekregen kwam grotendeels bij deze afdeling vandaan. De afdeling heeft hiervoor bij de stadsdelen gepeild waar behoefte aan was op basis van de projecten en programma's die al draaiden. In combinatie met het coalitieakkoord is het beleid vervolgens ingevuld en vormgegeven. Er lijkt niet expliciet geïnventariseerd te zijn wat de verschillende behoeften van vrouwen, mannen, meisjes en jongens zijn, voor zover ze niet vanuit lopende projecten en programma's voortkwamen. In het kader van dat laatste is het bovendien niet zeker of stadsdelen die zich bewust zijn van genderverschillen daadwerkelijk verschillen in behoefte op basis van gender hebben benoemd.

De probleemstelling van het gevoerde beleid lijkt vooral vorm te krijgen in de Agenda. Waar de Sportvisie met name een visie neerzet van hoe de situatie met betrekking tot sport zou moeten zijn, zonder expliciet de 'waarom-vraag' te beantwoorden, benoemt de Agenda als probleem dat er een groot onderscheid is in sportdeelname tussen verschillende groepen Amsterdammers. Vanuit een

(gender)gelijkheidsperspectief is dit een goed uitgangspunt. Echter valt op dat hier wel verschillen worden benoemd op basis van de gebieden van Amsterdam, inkomen en opleidingsniveau, maar dat gender hier niet specifiek wordt benoemd. Uit de cijfers, genoemd in het vorige hoofdstuk, blijkt echter dat er juist ook op het gebied van gender ongelijkheden zijn met betrekking tot sportdeelname. Wanneer het om de terugval in sportdeelname onder jongeren van middelbare schoolleeftijd gaat, dan blijkt die terugval groter te zijn onder meisjes dan onder jongens, en specifiek onder meisjes met een niet-westerse achtergrond. De gemaakte probleemanalyse in de Agenda biedt dus wel een aanknopingspunt om ook gender mee te nemen in het beleid, maar doet dat zelf niet.

Beleidsdoelen

Net als in de probleemanalyse valt ook bij de gestelde beleidsdoelen op dat het verschil in sportdeelname tussen verschillende groepen een centraal element is. Om de sportdeelname van verschillende groepen gelijk te trekken, komt in de beleidsdoelen van de Agenda een focus te liggen op onder meer mbo-studenten en wordt een steuntje in de rug gegeven aan onder andere “meisjes en bepaalde groepen vrouwen”. Ook wanneer het gaat om wijksport en Urban Sports, wordt genoemd dat het belangrijk is aansluiting te zoeken bij “zowel jongens als meisjes”. Uit een interview blijkt echter dat de aandacht voor gender in het geval van Urban Sports nog niet is gerealiseerd. Op enkele punten in de beleidsdoelen is er dus specifieke aandacht voor het genderspect, of lijkt die er te gaan komen.

In de Sportvisie wordt bovendien onder meer ten doel gesteld dat sport toegankelijk, bereikbaar en veilig moet zijn en dat iedereen mee moet kunnen doen, ook als het gaat om sport buiten verenigingsverband. Vanuit een genderperspectief zijn dit belangrijke thema's. Zo blijven vrouwen ten opzichte van mannen iets achter qua sportdeelname, onder meer omdat zij meer belemmeringen ervaren dan mannen op het gebied van toegankelijkheid en (on)veiligheid. Ook sporten zij minder dan mannen in verenigingsverband, wat betekent dat een focus op andere deelnamevormen belangrijk is om vrouwen beter te bereiken. Daar tegenover staat echter dat de thema's toegankelijkheid en veiligheid primair worden betrokken op het hebben van een beperking, sociaaleconomische status, en LHBTIQ+ personen. Hoewel de inclusie van LHBTIQ+ personen en vrouwen vaak met elkaar verbonden zijn, worden deze thema's niet specifiek op meisjes en vrouwen betrokken. Bovendien lijken binnen de aandacht voor LHBTIQ+ personen de T van transgender en de I van intersekse (welke niet over seksuele oriëntatie, maar over gender en sekse gaan), de minste aandacht te krijgen binnen de Agenda en het minste te worden doorvertaald naar de beleidsmaatregelen.

Beleidsmaatregelen

In de beleidsmaatregelen met betrekking tot sportstimulering wordt geprobeerd om in te zetten op zogenaamde “schakelmomenten” in de levenscyclus: bijvoorbeeld op het moment dat iemand naar het voortgezet onderwijs doorstroomt, gaat samenwonen, of kinderen krijgt. Het blijkt namelijk dat gedragsverandering het makkelijkste is bij een schakeling van levenscyclus. Het gevolg is dat bij het stimuleren van mensen om meer te sporten en bewegen vooral gekeken wordt naar leeftijd. Voorheen richtte de gemeente zich vooral op de jeugd, maar in de Sportvisie en de Agenda wil de

gemeente zich ook meer op volwassenen gaan richten. Veel activiteiten en programma's richten zich ten tijde van deze scan echter nog steeds op met name kinderen en jongeren. Daarnaast zijn er een aantal (pilot)projecten voor senioren.

De beleidsmaatregelen zoals benoemd in de Sportvisie en Agenda houden op een aantal punten specifiek rekening met de behoeften, wensen en mogelijkheden van vrouwen. Zo wordt in de Sportvisie ingezet op een grotere diversiteit aan sportaanbieders dan enkel sportverenigingen, waar vrouwen minder dan mannen sporten.

Vanuit een gelijkheidsperspectief is het bevorderlijk dat er een nadruk komt te liggen op de financiële toegankelijkheid van sport in de Agenda dankzij onder andere het Jeugdfonds Sport, het Seniorensportfonds en de Stadspas. Amsterdammers die bijstand ontvangen zijn namelijk vaker dan gemiddeld vrouwen met een niet-westerse achtergrond,⁵¹ wat zoals benoemd in hoofdstuk 2 tevens een sterk ondervertegenwoordigde groep is als het gaat om sportdeelname.

Verder wordt de focus meer gelegd op het beleven van plezier bij het sporten, dan op de norm dat sporten vooral competitief zou moeten zijn. Hoewel ook plezier iets meer door mannen dan door vrouwen wordt genoemd als motivatie om te gaan sporten, speelt dat aanzienlijk meer in op de wensen van vrouwen dan een nadruk op competitie. In het programma Positieve Sportcultuur wordt dit vormgegeven door het versterken van de pedagogische competenties van trainers en sportleiders. Hierbij wordt specifiek aandacht besteed aan het belang van plezier in sport en dat het competitie-element niet het belangrijkste is voor veel sporters.

Daarnaast speelt ook de aandacht voor een veilig en positief sportklimaat gedeeltelijk in op de genderverschillen in behoeften, wensen en mogelijkheden. De basiseisen binnen het programma Positieve Sportcultuur, zoals het hebben van een VOG voor mensen die met jongeren werken en het instellen van vertrouwenspersonen, dragen bij aan een veiligere omgeving. Ook het hebben van competente trainers draagt bij aan een gevoel van veiligheid en vertrouwen, wat voor vrouwen meer dan voor mannen een behoefte is.

Toch kent het programma Positieve Sportcultuur enkele beperkingen. Zo wordt er niet ingespeeld op specifieke doelgroepen, met als gedachte dat het creëren van een positieve sportcultuur automatisch moet zorgen voor een omgeving die inclusief is voor iedereen. Deels is dat inderdaad het geval. Het risico bestaat echter dat wanneer inclusiebeleid in zulke algemene termen wordt gevat, specifieke doelgroepen over het hoofd worden gezien, en daarmee ook hun behoeften, wensen en belemmeringen niet worden meegenomen.

Een andere beperking is dat het programma zich in de uitvoering voornamelijk richt op sportverenigingen en sportclubs. Volgens een medewerker van Sport en Bos is een belangrijke reden hiervoor dat zij financieel ondersteund worden door de gemeente: zowel voor hun sportfaciliteiten als doordat de gemeente financiële ondersteuning biedt bij het betalen van sportcontributies en de benodigde sportattributen voor mensen die dat nodig hebben. Om die reden is het mogelijk om ook

⁵¹ OIS Amsterdam, 2019, p. 172.

voorwaarden aan deze ondersteuning te bieden, terwijl dit voor onafhankelijke commerciële aanbieders een stuk lastiger is. Vanuit het oogpunt van inclusie is het belangrijk om verenigingen, waar nu nog meer jongens en mannen dan meisjes en vrouwen sporten, toegankelijker te maken voor meisjes en vrouwen. Omdat vrouwen op dit moment echter vaker dan mannen buiten verenigingsverband sporten, is het creëren van een positieve sportcultuur bij commerciële sportaanbieders ook van belang.

Een andere beperking binnen het programma Positieve Sportcultuur is dat trainers en coaches bij verenigingen vaak vrijwilligers of ouders van sportende kinderen zijn, en men vaak al blij is dat zij zich überhaupt willen inzetten voor de vereniging. Dit maakt het lastig om hen te verplichten om hun pedagogische competenties aan te scherpen, en zullen zij hiertoe dus vooral verleid moeten worden (via de sportvereniging of digitaal). De gemeente voelt echter een verantwoordelijk voor de heersende cultuur van de sportclubs waar zij inwoners met financiële ondersteuning laat sporten. Om die reden zou de gemeente het volgen van bepaalde trainingen of het hebben van bepaalde competenties verplicht kunnen stellen, net zoals zij het hebben van een VOG in bepaalde situaties verplicht stelt, of laten meewegen in de subsidieverlening. Deze eisen zouden ook kunnen worden gesteld aan trainers buiten verenigingen zoals trainers van sportstimuleringsactiviteiten of buurtsport.

Een beleidsmaatregel die verdere invulling behoeft is de geplande campagne gericht op meisjes. Deze is nog niet tot uitvoering gekomen vanwege de corona-epidemie. Uit de interviews komt geen eenduidig beeld naar voren over hoe deze campagne er in de praktijk uit moet komen te zien. Volgens één geïnterviewde is het de bedoeling dat de afdeling Sportstimulering van Sport en Bos handvatten ontwikkelt die de stadsdelen vervolgens kunnen gebruiken. Een andere geïnterviewde geeft echter aan dat deze campagne inmiddels vooral bedoeld is om (volwassen) vrouwen meer aan het sporten te krijgen, omdat er al veel voor meisjes apart wordt georganiseerd. Er zal volgens deze geïnterviewde worden onderzocht welke systeemfactoren een effect hebben op de aantrekkelijkheid van sport voor zowel mannen als vrouwen. Daarbij moet worden gekeken naar o.a. de uitvoer door professionals, de inzet van middelen, beleid en beleidsrealisatie. Deze campagne kan een belangrijke stap zijn richting het inspelen op de behoeften, wensen en mogelijkheden van meisjes. Belangrijk daarbij is onder meer de aandacht voor de grote groep meisjes met een niet-westerse achtergrond die achterblijven bij sportdeelname.

Er zijn nog enkele punten waar meer nadruk kan worden gelegd op het meenemen van een genderperspectief. Zo spreken niet alleen de beleidsdoelen, maar ook de beleidsmaatregelen in de Agenda over het geven van steuntje in de rug aan wie dat nodig heeft. In tegenstellingen tot andere specifieke doelgroepen, worden hier geen doelgroepen op basis van gender benoemd. Daarnaast biedt het expertise-aanbod vanuit Sport en Bos aan de stadsdelen een mooi aanknopingspunt om extra expertise in te roepen en concrete handvatten mee te geven aan de stadsdelen wanneer het gaat om het inspelen op de genderverschillen in behoeften, wensen en mogelijkheden. Een stadsdeelmedewerker geeft aan dat die op dit moment nog handvatten mist van Sport en Bos om de doelgroep van LHBTIQ+ personen (die in het beleid juist telkens wordt uitgelicht) beter te kunnen bedienen.

Tot slot zet het sportstimuleringsbeleid van Sport en Bos nog weinig in op het veranderen van de beeldvorming rondom sporten. Genderstereotypen in de beeldvorming kunnen er echter toe leiden dat mensen en zeker jongeren minder sportmogelijkheden zien, omdat zij vasthouden aan stereotiepe ‘jongenssporten’ of ‘meisjessporten’ en de grens niet over durven richting een sport die binnen de heersende stereotypen niet aansluit bij hun genderidentiteit. Hoewel zulke beeldvorming onderhevig is aan vele maatschappelijke factoren, liggen hier wel mogelijkheden voor de gemeente om sportdeelname te stimuleren of om in te spelen op de wensen van Amsterdammers.

Grenzend aan het onderwerp beeldvorming, is ook de representatie van vrouwen in leiderschapsrollen of besluitvormende posities binnen de sport. Vrouwen zijn ondervertegenwoordigd als coach en trainer en in bestuursfuncties bij verenigingen. Door in te zetten op meer vrouwen als coach of trainer kan het aantrekkelijker worden voor meisjes en vrouwen om te sporten, omdat coaches en trainers als rolmodel kunnen fungeren. Daarnaast vergroot meer vrouwen op besluitvormende posities binnen verenigingen de kans dat zaken die vrouwen specifiek (of meer dan mannen) aangaan, op de agenda komen, zoals bepaalde belemmeringen of ervaringen van uitsluiting. Hierdoor kunnen vrouwen besluiten beïnvloeden die genomen worden met betrekking tot het sporten bij de vereniging en kan het aantrekkelijker worden voor andere vrouwen om bij de vereniging te sporten. In het programma Positieve Sportcultuur wordt ook een kwaliteitsimpuls aan de gemeentelijke clubondersteuning gegeven, waarbij de kwaliteit van verenigingsbestuurders een belangrijk aangrijppunt is. Dit is een goede mogelijkheid voor de gemeente om te stimuleren dat meer vrouwen besluitvormende posities gaan bekleden.

Uitvoering van beleid

De uitvoering van het beleid ligt zoals gezegd voor een belangrijk deel in handen van de stadsdelen. Zij zijn degenen die handen en voeten geven aan het beleid door het gebiedsgericht organiseren van concrete activiteiten. De stadsdelen verschillen hierbij op veel terreinen van elkaar in aanpak. Deels is dat een logisch gevolg van deze gebiedsgerichte benadering, die meer maatwerk moet leveren en in kan spelen op de specifieke behoeften en de gebiedsopgaven. Anderzijds betekent dit ook dat praktijken die succesvol blijken te zijn in het ene stadsdeel, niet per se worden gedeeld met andere stadsdelen, ondanks dat ze ook daar mogelijk zouden kunnen bijdragen aan meer gendergelijkheid binnen de sport.

Sportstimulering specifiek voor meisjes

Ieder stadsdeel heeft, in meerdere of mindere mate, aandacht voor de achterblijvende sportdeelname van meisjes. In vrijwel ieder stadsdeel worden er enkele of meerdere activiteiten speciaal gericht op meisjes. Uit de interviews blijkt dat het organiseren van zulke activiteiten plaatsvindt naar aanleiding van de constatering dat algemene activiteiten relatief meer jongens trekken. Dat bleek bijvoorbeeld het geval te zijn bij de sportstimuleringsactiviteiten voor de jeugd met een “instuifkarakter”, waarbij iedere jongere laagdrempelig kan aanschuiven.

Het verschilt per stadsdeel wat voor aanbod er specifiek voor meisjes is opgezet. Zo organiseren sommige stadsdelen meisjesactiviteiten in een beschermde omgeving, bijvoorbeeld in een zaal, omdat meisjes zelf of soms ook ouders daaraan hechten. In enkele gevallen komt het zelfs voor dat

er wordt gekozen voor binnensport op aanvraag van de ouders, terwijl de meisjes zelf eigenlijk ook best buiten zouden willen sporten. Ook zijn er stadsdelen die af en toe losse “meidendagen” of “meidenuurtjes” organiseren, of die juist bij een specifieke sport iets voor meisjes apart organiseren (zoals skateboarden voor meisjes). Binnen één stadsdeel wordt echter genoemd dat er bewust geen activiteiten enkel voor meisjes of vrouwen worden georganiseerd, omdat er twijfel is over de vraag of dat wel in lijn is met het gemeentelijke beleid dat aanbod voor iedereen open zou moeten staan.

Daarnaast wordt er door sommige stadsdelen een community-aanpak genomen, om een vertrouwde omgeving te creëren waarbinnen mensen samen met vrienden of bekenden kunnen sporten. Uit de interviews blijkt dit een methode te zijn die ook vooral wordt ingezet om meisjes met een niet-westerse achtergrond beter te bereiken, mede omdat zij volgens de geïnterviewde stadsdeelmedewerkers zijn opgegroeid in een omgeving waarin minder gesport wordt en dat dus niet vanuit huis hebben meegekregen. Wanneer ze samen met vrienden/vriendinnen kunnen deelnemen aan activiteiten, zijn volgens stadsdeelmedewerkers vooral meisjes eerder geneigd om te komen.

Verder wordt door sommige stadsdelen de invulling van de activiteiten zelf anders ingestoken. Zo wordt door sommige geïnterviewde stadsdeelmedewerkers onder meer aangegeven dat om meisjes aan te spreken het belangrijk is dat er naast het sporten zelf, ook ruimte moet zijn voor onderling sociaal contact. Ook noemt een geïnterviewde dat meisjes zelf mee kunnen denken over de inrichting van de activiteiten. In een ander stadsdeel wordt bij gender-gemengde activiteiten soms pas aan het einde gevoetbald als een soort beloning voor de vele jongens die dat graag willen, zodat er aan het begin van de activiteit eerst ruimte is voor andere sporten die meisjes ook meer aanspreken. Soms wordt de invulling van activiteiten breder getrokken dan alleen sport. Zo wordt in sommige stadsdelen ook soms de link gelegd met bredere welzijnsthema's of andere activiteiten die meisjes zouden moeten aanspreken, waarbij sporten slechts één onderdeel is.

Een aantal geïnterviewden geeft aan dat het belangrijk is erop te letten welke trainer er voor een groep staat. De een noemt daarbij specifiek de inzet van vrouwelijke trainers, terwijl een andere geïnterviewde stelt dat het niet uitmaakt of er een man of vrouw voor de groep staat, maar dat het veel meer gaat om de stijl en toon die deze trainer aanslaat richting meisjes en jongens.

Tot slot proberen enkele stadsdelen ook meisjes te betrekken of te faciliteren door hierop speciaal menskracht in te zetten. In een stadsdeel is geprobeerd meisjes te bereiken door de inzet van extra buurtsportcoaches. In een ander stadsdeel is een extra buurtsportcoach ingezet met specifieke expertise op het gebied van voetbal voor meisjes. Deze buurtsportcoach is eerst bij één voetbalvereniging aan de slag gegaan om voetballen voor meisjes beter te faciliteren, en heeft inmiddels de coördinatie tussen verschillende verenigingen in het stadsdeel omtrent voetbal voor meisjes op zich genomen.

Sportstimulering specifiek voor jongens

In de interviews met enkele stadsdelen komt ook specifieke aandacht voor jongens ter sprake. Hoewel hun sportdeelname in veel gevallen hoger ligt dan die van meisjes, kunnen ook zij met

specifieke belemmeringen te maken krijgen. Zoals genoemd in hoofdstuk 2, hebben ook zij bijvoorbeeld te maken met genderstereotypen over wat typische ‘jongenssporten’ en typische ‘meisjessporten’ zouden zijn. Het lijkt er zelfs op alsof genderstereotypen met betrekking tot het type sport sterker gelden voor jongens dan voor meisjes, aangezien meisjes zoals eerder genoemd de afgelopen jaren wél meer stereotiepe jongenssporten zijn gaan doen, maar andersom jongens niet vaker stereotiepe meisjessporten zijn gaan beoefenen.

De specifieke aandacht die er is voor jongens binnen enkele stadsdelen richt zich echter niet op bovengenoemd aspect, hoewel een medewerker van Sport en Bos stelt dat er wel enkele stereotiepe ‘meisjessporten’ zijn waar inmiddels een groeiend aantal jongens aan meedoet. Wel is er in één stadsdeel bewustzijn dat sommige jongens zich mogelijk erg alleen gelaten voelen, juist omdat zij veel vrijer zijn opgevoed dan meisjes. Dit kan er volgens een geïnterviewde toe leiden dat deze jongens minder snel regulier sportaanbod vinden. Het is echter niet duidelijk of er, naast het bewustzijn hiervan, binnen het sportbeleid ook met een genderperspectief op jongens wordt ingezet. Door een medewerker van een ander stadsdeel wordt wel genoemd dat jongens en mannen terecht kunnen bij een emancipatiecentrum voor mannen binnen het stadsdeel, bijvoorbeeld wanneer zij worden afgeschrikt door de machocultuur die soms rondom sporten hangt.

Sportstimulering voor volwassenen

Volgens de Sportvisie en de Agenda zou er meer aandacht moeten komen voor de sportstimulering voor volwassenen. Uit de interviews met de medewerkers van de stadsdelen blijkt dat deze aandacht vooral gaat naar senioren van rond 50 jaar en ouder. Activiteiten gericht op deze groep blijken naast sporten en bewegen op zichzelf ook in te zetten op gezondheid in bredere zin en het sociale contact tussen deelnemers. Hoewel er daarnaast ook aandacht uitgaat naar ‘jonge’ senioren en naar verschillende groepen kwetsbare volwassenen (o.a. met een lage sociaaleconomische status of volwassenen die moeilijk buitenshuis komen), blijkt uit de interviews met stadsdeelmedewerkers dat de groep volwassenen tussen midden 20 en 50 jaar nauwelijks wordt bereikt. Toch blijkt uit de sportdeelnamecijfers in hoofdstuk 2 dat er ook binnen deze leeftijdsgroep genderverschillen bestaan, met name wanneer het gaat om volwassenen met een niet-westerse achtergrond: mannen sporten binnen deze groep vaker dan vrouwen. De reden dat de groep volwassenen tussen de midden 20 en 50 jaar weinig wordt bereikt, is volgens de geïnterviewde stadsdeelmedewerkers onder andere dat zij druk zijn met werk of met hun gezin. Met name voor alleenstaande ouders is het gebrek aan tijd een reden. Soms komt het voor dat vrouwen geen toestemming krijgen van hun man voor activiteiten buitenshuis. Sommige andere vrouwen komen niet naar sportstimuleringsactiviteiten omdat die in een onbekende omgeving of met onbekende medesporters plaatsvinden.

Hoewel er over het algemeen weinig wordt ingezet op sportstimulering voor volwassenen tussen de midden 20 en 50, vinden in een aantal stadsdelen “ouder/kind-activiteiten” plaats. Hierbij kunnen ouders en hun kinderen samen en tegelijkertijd komen sporten. Dit soort activiteiten maken het dus mogelijk voor ouders om te sporten zonder zich zorgen te hoeven maken om de zorg voor hun kinderen, omdat die op hetzelfde moment meesporten. Vooral voor ouders met veel kinderen of alleenstaande ouders (in de meeste gevallen moeders) biedt dat een uitkomst, omdat zij vanwege hun zorgtaken normaliter beperkte tijd of middelen hebben om te sporten.

Sportaanbieders

Uit de interviews met stadsdeelmedewerkers blijkt dat de sportstimuleringsactiviteiten vanuit de stadsdelen voor de jeugd (hoewel vaak op school of naschools georganiseerd) veelal bedoeld zijn om hen toe te leiden naar regulier sportaanbod, waarbij vooral doorstroom naar sportverenigingen plaatsvindt. In sommige stadsdelen bestaat ook de mogelijkheid voor jongeren om deel te blijven nemen aan sportstimuleringsactiviteiten zonder per se door te stromen naar regulier aanbod. Maar in andere stadsdelen wordt benadrukt dat dat in principe niet de bedoeling is. Uit de cijfers in hoofdstuk 2 blijkt echter dat jongens meer dan meisjes geneigd zijn om bij een sportvereniging te (blijven) sporten. Mogelijk sluit de beoogde doorstroom naar sportverenigingen dus niet aan bij de wensen en mogelijkheden van meisjes.

Het programma Positieve Sportcultuur is nog niet volledig bekend of uitgerold in alle stadsdelen. Bovendien benadrukt een medewerker van een van de stadsdelen dat de vereisten die met het programma Positieve sportcultuur worden gesteld aan trainers en coaches bij verenigingen, en de ondersteuning die zij krijgen, eigenlijk ook zouden moeten gelden voor de trainers bij sportstimuleringsactiviteiten op straat en op de pleinen, of bij buurtsport in het algemeen. Om dat te realiseren, geeft de medewerker aan dat het stadsdeel handvatten nodig heeft van Sport en Bos, waaronder ideeën en budget.

Eén stadsdeel heeft een “wijk sportvereniging” in het leven geroepen. Wie hiervan lid wordt, kan iedere maand opnieuw kiezen wat voor (club)sport diegene wil doen bij welke vereniging. Mensen hoeven dus niet meer te kiezen of ze lid worden van bijvoorbeeld de voetbalvereniging of de tennisvereniging, maar kunnen iedere maand opnieuw kiezen bij welke vereniging ze willen sporten. Dit biedt onder andere een uitkomst voor mensen die niet mee willen doen met de competitie, maar liever vrijblijvend zulke sporten beoefenen. Het vormt daarmee een alternatieve benadering van verenigingssporten waarbij competitie, wat met name mannen aantrekt, geen centraal element meer is.

Communicatie en promotie

Wat betreft de communicatie en promotie van sportaanbod, geven medewerkers van de stadsdelen aan dat ieder stadsdeel daar deels een eigen lijn in trekt. Volgens een stadsdeelmedewerker kan dat verwarrend zijn, omdat de stadsdeelgrenzen voor inwoners vaak helemaal niet zo helder of belangrijk zijn. Bovendien geven stadsdeelmedewerkers aan dat de online informatievoorziening omtrent sportaanbod en activiteiten soms erg moeilijk vindbaar is. Daar staat tegenover dat sommige stadsdelen met betrekking tot jeugdactiviteiten inzetten op communicatievormen die beter aansluiten bij de belevingswereld van jongeren, zoals sociale media en WhatsApp. Ook wordt de doelgroep benaderd via mensen uit hun eigen netwerk, bijvoorbeeld via moskeeën en kerken of op scholen. Dit sluit aan bij de inzet op het winnen van vertrouwen bij de doelgroep om o.a. meisjes en vrouwen beter te bereiken: wie via vrienden of bekenden hoort van de sportstimuleringsactiviteiten van de gemeente, zal volgens stadsdeelmedewerkers immers sneller geneigd zijn om ook te komen.

Het is echter belangrijk om ook de algemene promotie van activiteiten en sportaanbod voldoende te richten op groepen die achterblijven qua sportdeelname, waaronder met name meisjes en vrouwen

met een niet-westerse achtergrond. Daarbij gaat het zowel om de vindbaarheid van informatie, als om de beeldvorming en boodschap. Uit de interviews blijkt dat er met betrekking tot de algemene promotie niet of nauwelijks op gender wordt gelet.

Monitoring van deelname, wensen en behoeften

In een aantal stadsdelen wordt actief ingespeeld op de vraag naar sportaanbod vanuit bewoners. Zo wordt in een stadsdeel bijvoorbeeld gebruik gemaakt van zowel een vast als een mobiel sportloket (welke door de wijken rijdt) waar de sportwensen en -behoeften van inwoners worden geïventariseerd. Vervolgens wordt er ingezet op matching van de inwoners met bestaand sportaanbod door middel van informatievoorziening, of wordt in een enkel geval nieuw sportaanbod gecreëerd op basis van de vraag. Daarnaast is er een stadsdeel dat zich bewust ook richt op kleinere wijkinitiatieven bij de toekenning van subsidies aan externe uitvoerders. Een voorbeeld hiervan is een lokaal initiatief dat voetbalactiviteiten organiseert en daarmee met name meisjes aanspreekt die seksueel geweld hebben meegemaakt. Het subsidiëren van bewonersinitiatieven kan ervoor zorgen dat mensen zelf hun sportactiviteiten zodanig kunnen inrichten, dat zij minder belemmeringen ervaren. Ook is er een stadsdeel dat kwetsbare jongeren zonder startkwalificatie opleidt tot "rolmodel" om zelf sportactiviteiten te organiseren voor de wijk, wat het ook gemakkelijker maakt om in te spelen op de vraag vanuit inwoners.

Van structurele monitoring van de behoeften, wensen en mogelijkheden van Amsterdammers door de gemeente is echter geen sprake. Het is dus bijvoorbeeld niet duidelijk welke groepen precies welke belemmeringen ervaren bij het sporten of welke sportwensen hebben. Op buurt-, wijk- of stadsdeelniveau lukt het in sommige gevallen weliswaar wel om in te spelen op de vraagkant, maar op gemeentelijk niveau wordt die vraagkant niet altijd structureel in beeld gebracht. Toch is dat van belang voor de vraaggerichte aanpak die in de Sportvisie wordt benadrukt.

Ook wordt niet structureel gemonitord wie deelneemt aan de sportstimuleringsactiviteiten van de gemeente of van externe uitvoerders. Het is daardoor niet eenvoudig te achterhalen in hoeverre verschillende doelgroepen precies worden bediend met het bestaande aanbod. Voor de gevallen waar wel deelnamegegevens bekend zijn, is het echter niet makkelijk om deze deelnamecijfers te genereren en hebben wij voor deze genderscan hier geen inzicht in kunnen krijgen.

Competenties van uitvoerders

Uit de interviews blijkt dat bij de subsidietoekenningen voor externe partijen rekening kan worden gehouden met gender en de aandacht voor bijvoorbeeld meisjes door deze partijen. In het geval dat een stadsdeel alleen met eigen medewerkers werkt, zou het de moeite waard zijn om uitvoerders te trainen om vanuit een genderperspectief te kijken. Het is echter onduidelijk in hoeverre medewerkers in de uitvoering (al dan niet bij externe partijen) zich op dit moment überhaupt bewust zijn van de rol die gender speelt bij het sporten, en of zij hier expliciet op getraind zijn.

Quick-scan sportbudgetten van de stadsdelen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre vrouwen en mannen profiteren van de investeringen van de gemeente in sport, zou een quick-scan van de sportbudgetten van de stadsdelen plaats vinden. De investeringen op de verschillende sportactiviteiten zouden kwantitatief worden vergeleken met in hoeverre deze door vrouwen en mannen werden gebruikt. De huidige opbouw van de budgetten is echter niet geschikt om hier inzicht in te krijgen. De begrotingsposten zijn hiervoor te algemeen opgesteld, hetgeen betekent dat er per begrotingspost een detaillering plaats moet vinden van gespecificeerde uitgaven op boekhoudkundig niveau.

Als alternatief is getracht om inzicht te verkrijgen via de Gebiedsgerichte Uitvoeringsplannen Sport. Deze gaven inzicht in de activiteiten die per gebied werden georganiseerd. Hieruit viel af te leiden óf en welke activiteiten specifiek op meisjes of vrouwen werden gericht, hetgeen bijna altijd het geval was. De meeste activiteiten zijn echter in principe voor alle inwoners van het gebied toegankelijk. Omdat het binnen de beperkte tijd van deze genderscan niet viel te achterhalen hoeveel vrouwen of mannen aan de activiteiten deelnemen, is er dus ook niet vast te stellen of zij meer aan mannen of aan vrouwen ten goede komen. Ook valt hierdoor niets te zeggen over de kostprijs van de activiteiten waar mannen en vrouwen van profiteren: profiteren vrouwen meer van activiteiten met een hoge kostprijs per persoon, of juist mannen? Of is hier geen verschil tussen?

Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

Het belangrijkste doel van het sportbeleid van de gemeente Amsterdam is ervoor zorg te dragen dat alle Amsterdammers kunnen sporten, en er daarbij geen groepen achterblijven. Het is daarvoor essentieel om tegemoet te komen aan de behoeften en wensen van alle Amsterdammers en eventuele belemmeringen weg te nemen.

In deze genderscan is vooral gekeken naar de verschillen in sportdeelname tussen mannen en vrouwen van verschillende leeftijden, achtergronden en stadsdelen, en hoe de sportstimuleringsactiviteiten van de gemeente bijdragen aan het verkleinen van deze verschillen. Het valt daarbij op dat bij de formulering van de Sportvisie er wel erkend wordt dat sportdeelname verschilt tussen mensen met diverse kenmerken, maar dat gender hierbij niet expliciet wordt benoemd of meegenomen. Het beleid geeft in principe genoeg mogelijkheden hiertoe, maar deze zijn niet als zodanig benut. In de Agenda sporten en bewegen wordt erkend dat de sportparticipatie van meisjes en bepaalde groepen vrouwen achterblijft, en op een aantal plaatsen is hiervoor specifieke aandacht met aparte activiteiten voor meisjes en vrouwen.

De uitvoering van het sportbeleid door de stadsdelen leidt tot grote verschillen in aanpak en activiteiten. Vanuit een genderperspectief is dit niet problematisch omdat er daardoor juist ook maatwerk geleverd kan worden.

Behoeften, wensen en belemmeringen

De vraaggerichte aanpak die in de Sportvisie veel nadruk krijgt, wordt vooral op stadsdeelniveau vormgegeven. Hier wordt op de wensen en behoeften van wijkbewoners ingespeeld door onder andere informatievoorziening, matching en het subsidiëren van wijkinitiatieven. Op centraal niveau vindt echter geen structurele monitoring plaats van de behoeften, wensen en mogelijkheden van Amsterdammers op het gebied van sport. Doordat niet structureel wordt bijgehouden wie deelneemt aan de activiteiten van de gemeente, is het niet inzichtelijk of alle doelgroepen daadwerkelijk worden bereikt.

In het sportstimuleringsbeleid en de uitvoering daarvan ligt een grote focus op verenigingen. Enerzijds kan dit bijdragen aan het inclusiever maken van verenigingen, anderzijds mist hiermee ook juist aandacht voor de grote groep vrouwen die, meer dan mannen, op andere manieren dan in verenigingsverband sport. Ook sportstimuleringsactiviteiten voor de jeugd, die grotendeels op of na school worden georganiseerd, zijn in veel stadsdelen gericht op doorstroom naar reguliere sportverenigingen. Zolang deze verenigingen echter nog niet volledig inclusief zijn, zal de inzet op zulke doorstroom jongens gemiddeld meer aanspreken dan meisjes.

Omdat de gemeente bij sportstimulering inzet op “schakelmomenten” in de levenscyclus is met name aanbod ontstaan voor kinderen, jongeren en senioren. Er wordt, afgezien van de “ouder-kind activiteiten”, nauwelijks concreet ingezet op volwassenen tussen de midden 20 en 50 jaar. Er lijkt ook

geen inzicht te zijn in hun wensen, behoeften en belemmeringen. Hiermee missen beleid en uitvoering een grote doelgroep als het gaat om sportstimulering.

Uit onderzoek blijkt dat drie factoren van belang zijn bij het bevorderen van gendergelijkheid in de sport: het sportklimaat is veilig, inclusief en positief; het wegnemen van belemmeringen in de huidige situatie; en het creëren van randvoorwaarden voor gendergelijkheid.

Veilig, inclusief en positief sportklimaat

Een belangrijk speerpunt van de gemeente is een veilig en inclusief sportklimaat. Het valt daarbij op dat dit primair wordt betrokken op het hebben van een beperking, sociaaleconomische status, en LHBTIQ+ personen. De gendercomponent wordt hier niet verder uitgewerkt. Omdat er wel degelijk verschillen zijn tussen mannen en vrouwen van verschillende leeftijden en achtergronden wat betreft wensen, behoeften en belemmeringen bij het sporten, zou het voor de gemeente waardevol kunnen zijn om deze beter in kaart te brengen. De Sportvisie en de Agenda geven in principe voldoende handvatten om de verschillen te verkleinen. De uitvoering van de maatregelen door de stadsdelen geeft daarbij veel mogelijkheden om hierop maatwerk te leveren.

Het programma Positieve Sportcultuur is in dit speerpunt een belangrijke maatregel om genderverschillen in sportparticipatie te verkleinen. Positief daarbij is dat hierbij harde eisen aan een veilige sportomgeving worden gesteld door bijvoorbeeld het vereisen van een VOG en aanstellen van een vertrouwenspersoon. Ook de inzet op voldoende competente trainers en coaches voor het creëren van een inclusieve sportcultuur is zeer behulpzaam. Beperkende factoren van het programma voor het bereiken van meer gendergelijkheid zijn echter de focus op verenigingen en sportclubs, het feit dat trainers en coaches vaak vrijwilligers zijn hetgeen het stellen van eisen bemoeilijkt, en het niet expliciet benoemen van de verschillende behoeften en ervaringen van mannen en vrouwen met betrekking tot een veilige sportomgeving en cultuur.

Wegnemen van belemmeringen in de huidige situatie

De gemeente heeft vastgesteld dat meisjes minder vaak sporten dan jongens. Vanuit de gesprekken met de stadsdelen kwam naar voren dat op één stadsdeel na, zij allemaal specifieke activiteiten voor meisjes en/of vrouwen organiseren. Dit doen zij vaak door speciale meidenactiviteiten, maar ook aan de hand van een community-aanpak die voor een vertrouwde omgeving zorgt, wat goed lijkt aan te slaan bij meisjes met een niet-westerse achtergrond. Sommige stadsdelen vullen activiteiten in op een andere (voor meisjes meer aansprekende) manier, en in één stadsdeel wordt externe expertise op het gebied van gender en sport ingeschakeld. Een ander aandachtspunt zijn de trainers die voor de groep staan, al is het daarbij onduidelijk in hoeverre trainers zich daadwerkelijk bewust zijn van de rol van gender bij het sporten, en of zij de juiste handvatten hebben om hier op een goede manier mee om te gaan. Veel minder aandacht is gericht op jongens en de specifieke belemmeringen die zij kunnen ervaren bij het sporten. Hoewel er in sommige stadsdelen enig bewustzijn van deze belemmeringen is, lijkt hier weinig concreet naar te worden gehandeld.

Een aantal stadsdelen geeft aan niet de juiste expertise te hebben met betrekking tot gender en sport en daarbij graag meer ondersteuning vanuit Sport en Bos te willen ontvangen. De experts die

Sport en Bos op andere gebieden levert zouden kunnen worden uitgebreid met een expert op het gebied van gender en sportdeelname.

De campagne om meisjes te stimuleren om te gaan sporten is door de corona-epidemie nog niet van de grond gekomen. Deze campagne zou zich specifiek kunnen richten op de minst sportende groep meisjes: die van 12-18 jaar met een niet-westerse achtergrond. Als deze campagne zich echter meer zal richten op vrouwen tussen 20 en 50 jaar, is het van belang te weten wat de specifieke belemmeringen en wensen van deze groep zijn en hier in de campagne op aan te sluiten.

Randvoorwaarden voor gendergelijkheid

Beeldvorming en het doorbreken van genderstereotypering zijn essentieel om de sportparticipatie van vrouwen en meisjes te vergroten. Het sportbeleid kan hieraan bijdragen door in haar campagnes stereotype doorbrekende beelden te gebruiken en het plezier gevende element te benadrukken in tegenstelling tot het competitieve element.

Wat betreft communicatie en promotie van sportaanbod, wordt vanuit de stadsdelen ingezet op manieren die goed bij jongeren aansluiten en gebruik maken van het netwerk van de beoogde doelgroep. Door vertrouwen een centrale component van de communicatie te maken, worden meisjes en vrouwen beter bereikt. Anderzijds blijkt de online informatievoorziening niet altijd goed vindbaar te zijn, en wordt bij de algemene promotie van activiteiten weinig op gender en beeldvorming gelet.

Vrouwen als coach, trainer of bestuurder kunnen een functie als rolmodel bekleden, en het programma Positieve Sportcultuur, geeft mogelijkheden om dit te stimuleren. Met name de kwaliteitsimpuls die de gemeente aan de verenigingsbestuurders wil geven, kan een goede mogelijkheid voor de gemeente zijn om te stimuleren dat meer vrouwen besluitvormende posities gaan bekleden of zich aanmelden als trainer of coach.

Quick-scan van stadsdeelbudgetten

Helaas bleek het niet mogelijk om de geplande quick-scan op de sportbudgetten uit te voeren. De daarvoor benodigde informatie bleek niet beschikbaar. Als de gemeente meer inzicht wil verkrijgen in hoeverre vrouwen en mannen profiteren van de investeringen van de gemeente in sport, zal zij eerst meer inzicht in gebruik van sportfaciliteiten en activiteiten door mannen en vrouwen moeten krijgen. Ook zal er dan per begrotingspost een detaillering plaats moeten vinden die het mogelijk maakt om vast te stellen welk deel van het budget aan welke activiteit is besteed.

Aanbevelingen

Op basis van bovenstaande de conclusies doen wij de volgende aanbevelingen met betrekking tot het sportbeleid en de uitvoering daarvan door de gemeente Amsterdam:

Met betrekking tot behoeften, wensen en belemmeringen van alle Amsterdammers

- Monitor structureel wie deelneemt aan de sportstimuleringsactiviteiten die worden georganiseerd en wie gebruik maakt van sportfaciliteiten. Kijk hierbij niet alleen naar gender, maar ook naar andere kenmerken zoals leeftijd, sociaaleconomische status, etnische achtergrond, seksuele oriëntatie en wijk. Zorg dat deze informatie makkelijk opvraagbaar is, zodat snel inzicht kan worden verkregen in welke groepen worden bereikt en welke groepen achterblijven.
- Monitor structureel de wensen en behoeften en belemmeringen om te sporten uitgesplitst naar de diverse doelgroepen. Zorg dat deze informatie niet alleen op stadsdeelniveau, maar ook centraal makkelijk toegankelijk is. Ook dit draagt bij tot verbetering van het inzicht in welke groepen meer aandacht behoeven. Een concrete mogelijkheid hiertoe is de Sportmonitor: splits de data uit naar doelgroep en breid de vragenlijst uit met een aantal kwalitatieve vragen over behoeften en belemmeringen.
- Onderzoek wat de specifieke belemmeringen zijn om niet te sporten voor vrouwen en mannen in de leeftijdsgroep 20-50 jaar en probeer deze te adresseren. Deze leeftijdsgroep lijkt nu buiten de boot te vallen.
- Amsterdam zet in op een breed sportaanbod, hetgeen van belang is om iedereen voor sport te interesseren en motiveren. In de praktijk blijkt er echter veel aandacht naar verenigingen te gaan. Jongens en mannen sporten substantieel vaker bij verenigingen dan vrouwen. Om ook tegemoet te komen aan de wensen en behoeften van meisjes en vrouwen die in ander verband sporten, is het van belang ook voldoende andere initiatieven te ondersteunen.

Veilig, inclusief en positief sportklimaat

- Onderzoek de mogelijkheid om de training van coaches en trainers met betrekking tot pedagogische-didactische competenties en inclusieve sportcultuur minder vrijblijvend te maken. Beperk dit niet alleen tot verenigingen, maar breid dit uit tot trainers van sportstimuleringsactiviteiten of buurtsport, jongeren die zijn opgeleid tot rolmodel om sportactiviteiten te organiseren en zo mogelijk tot commerciële sportaanbieders. Dit zou kunnen door eisen hieromtrent onderdeel te maken van subsidieverlening en/of het instellen van een keurmerk.

Wegnemen van belemmeringen in de huidige situatie

- Laat stadsdelen hun ervaringen met het wel/niet bereiken van bepaalde specifieke doelgroepen (zoals meisjes met een niet-westerse achtergrond) en het wegnemen van belemmeringen voor deze groepen met elkaar uitwisselen, zodat zij van elkaar kunnen leren. De afdeling sportstimulering zou hierin een faciliterende rol kunnen spelen.
- Vergroot de kennis van ambtenaren en sportuitvoerders (zoals trainers, coaches en verenigingsbestuurders) op het gebied van gender en sport, zodat zij meer oog krijgen voor de behoeften en belemmeringen van verschillende groepen Amsterdammers en hierop in kunnen spelen. Dit kan door hen hierop te trainen, of door vanuit de afdeling sportstimulering expertise aan te bieden aan stadsdelen en sportaanbieders.

Randvoorwaarden voor gendergelijkheid

- Probeer in de beeldvorming rondom sport stereotypen te doorbreken. Door de focus op het plezier in sport in plaats van op het competitieve karakter te leggen is de gemeente al goed bezig. Let bij promotie van activiteiten op beeldvorming rondom gender en gebruik in campagnes (gender)stereotype doorbrekende beelden.
- Maak van het programma Positieve Sportcultuur gebruik om meer vrouwen te stimuleren om coach, trainer of bestuurslid bij een sportvereniging te worden. Dit creëert rolmodellen voor meisjes, en geeft vrouwen de kans om deel te nemen aan besluitvorming rondom sport, hetgeen de sport weer aantrekkelijker voor hen kan maken.

Genderbudgetanalyse

- Verzamel data over deelname aan activiteiten uitgesplitst naar gender (en andere kenmerken) om inzicht te krijgen in wie gebruik maakt van de aangeboden voorzieningen en activiteiten.
- Bereken op basis van deze deelname en gebruik hoeveel van de gemaakte kosten toevallen aan mannen en vrouwen, indien gewenst uitgesplitst naar andere kenmerken (bijvoorbeeld vrouwen tussen 20 en 50 jaar met een niet-westerse achtergrond), om inzicht te krijgen van de verdeling van de middelen over de verschillende doelgroepen.
- Tel deze uitgaven bij elkaar op tot begrotingsniveau om vervolgens inzicht te krijgen welke groepen het meeste van de beschikbare middelen profiteren, en of dit een gewenste verdeling is. Denk hierbij ook aan kosten voor personeel, sportvoorzieningen en diverse subsidies.
- Maak gebruik van de aangenomen motie 'Oefenen met gender budgeting'⁵² om een pilot genderbudgeting uit te voeren. Hierbij kunnen bovenstaande aanbevelingen op een deel van de sportbegroting worden toegepast en onderzocht worden wat de mogelijkheden zijn om dit op te schalen naar de volledige sportbegroting. Het is daarbij aan te raden de pilot te beperken tot één programma dat door Sport en Bos centraal wordt uitgevoerd (zoals bijvoorbeeld vrijwillige sportactiviteiten op scholen). Een andere mogelijkheid is de pilot te richten op sportstimuleringsactiviteiten in één stadsdeel, beperkt tot de activiteiten die gefinancierd worden vanuit de sportbegroting (waarbij dus de inkoop door afdeling Werk, Participatie en Inkomen en de begroting van het stadsdeel zelf buiten beschouwing worden gelaten).

⁵² De Fockert & Blom, 2019.

Referenties

Alliantie Gelijkspele. (geen datum). *Acceptatie van lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen en transgenders (LHBT's) binnen de sport: De gemeente aan zet.*

Caers, H., & Vertonghen, J. (2019, december). *Toolkit: Hoe gendergelijkheid in de sport bevorderen – Alles wat je moet weten.* Sport Vlaanderen. Geraadpleegd van https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/kennisbank/publicaties/?toolkit-hoe-gendergelijkheid-in-de-sport-bevorderen&kb_id=25263&kb_q=

de Blank, M., Holla, S., Glijn, R., & de Jong, E. (2020, juni). *Genderstereotypen: Waarom we ze hebben, wat de gevolgen zijn en hoe ze kunnen worden doorbroken. Een overzichtsstudie naar de keuzevrijheid van mensen in hun lerende, werkende en zorgende leven.* Amsterdam: Atria. Geraadpleegd van <https://hdl.handle.net/11653/book116219>

de Fockert, T. C., & Blom, S. R. H. (2019, 5 juni). Oefenen met gender budgeting [Motie]. Geraadpleegd van https://amsterdam.raadsinformatie.nl/document/7868569/1/682_19

de Fockert, T. C., Blom, S. R. H., & de Jong, D. S. (2019, 6 juni). Genderscan beleid sportdeelname en sportstimulering [Motie]. Geraadpleegd van https://amsterdam.raadsinformatie.nl/document/7868636/1/694_19

EIGE. (2015). *Gender equality in sport.* Geraadpleegd van <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-sport>

EIGE. (2019). *Gender Equality Index 2019. Work-life balance.* Luxemburg: Publications Office of the European Union. Geraadpleegd van <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2019-report>

Elling, A., & van Ginneken, Z. (2016, augustus). *Sekse(on)gelijkheid in de sport: Een inventariserende studie naar deelname en waardering.* Utrecht: Mulier Instituut. Geraadpleegd van https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/kennisbank/publicaties/?sekseongelijkheid-in-de-sport&kb_id=21303

Europese Commissie. (2018, maart). *Special Eurobarometer 472: Sport and physical activity.* Geraadpleegd van <https://www.loketgezondleven.nl/documenten/special-eurobarometer-472>

Holaind, N., Goedemans, N., & Bosveld, W. (2017, augustus). *Sportmonitor 2017: Inzicht in het sportgedrag van Amsterdammers.* Amsterdam: Gemeente Amsterdam. Geraadpleegd van <https://www.amsterdam.nl/sociaaldomein/sportbeleid/onderzoeken/>

- OIS Amsterdam. (2019). *Amsterdam in cijfers, Jaarboek 2019*. Gemeente Amsterdam. Geraadpleegd van <https://data.amsterdam.nl/publicaties/publicatie/amsterdam-in-cijfers-2019/b27fc8e9-2c05-40ae-8fce-5738016a5be3/>
- OIS Amsterdam, NOC*NSF, & Ipsos. (2019, november). *Sportdeelname Index gemeente Amsterdam: Meting over november 2019 & trendlijn indicator*.
- Pels, E. (2016). *'Omdat jongens jongens zijn en meisjes meisjes': Een kwalitatief onderzoek naar de invloed van heersende discoursen op het sportgedrag van meisjes tussen de 10-12 jaar* [Masterscriptie]. Universiteit Utrecht. Geraadpleegd van https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/kennisbank/publicaties/?omdat-jongens-jongens-zijn-en-meisjes-meisjes&kb_id=21464
- Portegijs, W., Cloin, M., Roodsaz, R., & Olsthoorn, M. (2016). *Lekker vrij!? Vrije tijd, tijdsdruk en de relatie met de arbeidsduur van vrouwen*. Den Haag: SCP. Geraadpleegd van <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2016/03/08/lekker-vrij>
- Pulles, I., & Visser, K. (2017, maart). *Beleidssignalement: Ervaringen van LHBT-personen met sport*. Den Haag: SCP. Geraadpleegd van <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2017/03/09/ervaringen-van-lhbt-personen-met-sport--beleidssignalement>
- SCP. (2017). *Een week in kaart: Editie 1*. Geraadpleegd van <https://digitaal.scp.nl/eenweekink kaart1/>